

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

IX. évfolyam 98. szám
2005. április

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”
(*Vörösmarty Mihály*)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a
Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magy-orm.axelero.hu honlapon.
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

* * *

Búcsú II. János Pál pápától

Szombaton (április 2.) este 21 óra 37 perckor, hosszú szenvedést követően visszaadta lelkét a Teremtőnek II. János Pál, a római katolikus egyház feje. Ahogy milliárdok követték aggódó figyelemmel egészségének romlását az elmúlt hetekben, a halála felett érzett fájdalomban is rengetegen osztoznak világszerte, felekezeti hovatartozástól függetlenül. Országok és vezetőik a legnagyobb elismerés és tisztelet hangján búcsúznak Karol Wojtylától, akit a béke és az igazságosság, a humanitás legerőteljesebb képviselőjeként értékelnek. A pápa gyászszerzetartását szerdán tartják a római Szent Péter téren. II. János Pál halála a magyar társadalmat is megrázta. Mádl Ferenc államfő szerint a szentatya „életpályája, bár sok szempontból tükrözi, mégis meghaladja a XX. századi európai ember sorsát. Allhatatos kiállása az emberi jogokért, a vallásszabadságért történelmivé emelte szerepét a kommunista rendszer bukásában is”.

(*Magyar Nemzet 2005. 04. 04. részlet*)

II. János Pál pápa és Magyarország

Nagy büszkesége a magyar katolikus egyháznak, hogy II. János Pál pápa - első pápaként a történelemben - kétszer is ellátogatott hazánkba. Számos apostoli levelet és üzenetet küldött a magyar egyház képviselőinek, több magyar püspököt szentelt fel saját kezűleg, és hat szentet is adott nemzetünknek.

Apostoli levelek és üzenetek

II. János Pál pápa már nem sokkal megválasztása után, 1978. december 2-án levelet intézett Magyarországnak főpásztoraihoz, majd két év múlva, 1980. április 6-i húsvéti levelével sürgette a magyar püspököket és papságot az iskolai és templomi hitoktatás végzésére. Ugyanabban az évben Szent Gellért születésének millenniuma, 1981-ben pedig Árpád-házi Szent Erzsébet halálának 750. évfordulója alkalmából írt a magyaroknak. 1988-ban Szent István halálának 950. évfordulója alkalmából küldött apostoli levelet a magyar katolikusoknak, majd 1990-ben a Mindszenty József bíborosról történt esztergomi megemlékezés alkalmából, és első magyarországi látogatása évében külön újévi üzenettel fordult a magyar néphez. A Magyar Millenniumot külön üzenetben (2000. augusztus 20.), majd apostoli levélben (2001. július 25.) köszöntötte.

Búcsú II. János Pál pápától

Egyházi események

Az egyik legemlékezetesebb esemény volt, amikor 1980. október 8-án maga a Szentatya szentelte fel a Szent Péter-bazilika altemplomában található Magyarok Nagyasszonya kápolnát, amelyet még előde, VI. Pál adott a magyaroknak, mintegy kárpótlásul a XVIII. században a bazilika új sekrestyéje építésekor lebontott Szent István-féle magyar zarándokházaért. II. János Pál felhasználta a történelmi alkalmat, hogy Magyarország képviselői előtt már akkor az egyesült Európa eszméjéről szóljon. A kapcsolatok szintén nagy jelentőségű momentuma volt húsz évvel később, 2000. szeptember 23-án, amikor a Nagy Jubileum alkalmából Magyarország ünnepi hangversenyt adott tiszteletére a vatikáni VI. Pál teremben. Október 9-én pedig a szentévi magyar nemzeti zarándoklat résztvevőit fogadta a Szent Péter-bazilikában.

Találkozás a hívekkel, látogatás Magyarországon

A magyar híveknek a rendszerváltás előtt korlátozott lehetőségeik voltak a vele való találkozásra, hiszen keveseknek adatott csak meg, hogy eljussanak Rómába - és még kevesebbek vették a bátorságot, hogy részt vegyenek a Pápa által celebrált szertartások, vagy kihallgatások valamelyikén. Azonban már 1988-as ausztriai útja során, a burgenlandi Darázsfalván (Trausdorf) több tízezer magyar hívő vehetett részt a pápai szentmisén. Később is, amikor a környező országokba látogatott, magyar zarándokok mindig képviselték hazánkat.

Nagy büszkesége a magyar egyháznak, és életre szóló kedves élménye sokezer hívőnek, hogy II. János Pál pápa - első pápaként a történelemben - kétszer is ellátogatott hazánkba. 1991-es programjában szerepelt szabadtéri szentmise Esztergomban, Máriapócon, Pécsen és Budapesten, ökumenikus istentisztelet Debrecenben, találkozás a magyar fiatalokkal a Népstadionban, a seminaristákkal a Mátyás-templomban, a betegekkel a budapesti Bazilikában, továbbá a tudomány és a művészet képviselőivel és a zsidó hitközségek delegációjával. Szent István ünnepén, a Hősök terén mondott miséjén mintegy kétszáz-ezren vettek részt. 1996-ban a millenniumát ünneplő Pannonhalmát kereste fel, és meglátogatta Győrt, ahol a város határában celebrált szentmise után imádkozott Apor Vilmos sírjánál - akit a következő évben az ol-tár dicsőségére emelt.

Magyar szentek és boldogok

Az elmúlt 26 év során négy boldoggal gyarapodott a magyar egyház: Apor Vilmos (1997), Romzsa Tódor (2001), Battyhány-Strattmann László, Aviánói Márk (2003) és IV. Károly király (2004) személyében, de II. János Pál hat szentet is adott nemzetünknek: 1989-ben Prágai Ágneszt (II. András királyunk unokahúgát), 1995-ben a kassai vértanúkat, 1997-ben Hedvig lengyel királynét (Nagy Lajos lányát), 1999-ben pedig Árpád-házi Kingát (IV. Béla lányát) avatta szentté.

*Érszegi Márk A. Vatikán-szakértő
(Keresztény Közéleti Akadémia)
Magyar Nemzet online 04.04. (részl.)*

(Szerkesztői megjegyzés: A pápa temetésére április 8-án de. 10 órákkor kerül sor Rómában a Szent Péter Bazilika altemplomában. A pápaválasztó konklávét április 18-án ül össze.)

* * *

Vatikáni márványszobor: Világosító Szent Gergely Püspök

Új szobor díszíti mostantól kezdve a Szent Péter-bazilika Vatikánváros felé néző külső falát, folytatva ezzel az évszázadok óta üresen álló fülkék betöltését. Elsőként 1999-ben Svédországi Szent Brigitta szobrát helyezték el, a legutóbbit pedig 2004. októberében, amely Jézusról nevezett Lisieux-i Szent Terézt ábrázolja.

II. János Pál pápa január 19-én egy újabb szobrot áldott meg, Világosító Szent Gergely, az örmények védőszentje márványszobrát, amely az ún. Északi Udvarra néző fülkében kapott helyet. Világosító Szent

Gergely szobrának megáldásával a pápa az örmény nép 2001-ben tartott nagy jubileumára, keresztény hitre térésének 1700. évére emlékezett. Az országot megtérítő apostolnak Szent Gergely püspököt tartják, aki nevét is innen kapta: ő világoztotta meg az Evangélium örömhírével az örmény népet.

Gergely szobra a rendkívüli tehetségű *Khatcsik Kazandizsan* francia-örmény művész alkotása, aki egy nemzetközi versenypályázat nyomán kapta a megbízást a római örmény kollégiumtól. A carrarai márványból készült szobor 5 méter 64 centiméter magas, súlya 18 tonna. Szent Gergely jobb kezében az örmény keresztet, bal kezében pedig az evangéliumos könyvet tartja, amelyet a négy evangélista jelképei díszítenek. Palástja két szárnyán is örmény kereszt látható, míg püspöki süvegén a Szentlélek galambja nyugszik. A szobor talapzatán II. János Pál és Nerses Bedros címere látható, továbbá örményül és latinul ez olvasható: Szent Gergely, Örményország Világosítója, 301.

II. János Pál pápának nem ez az első gesztusa az örmény nép felé. 2000 novemberében II. Karekin katolikosznak ajándékozta az örmények védőszentjének jobbkar-ereklyéjét, amelyet a nápolyi Szent Gergely örmény monostorban őriztek. Ma már a jereváni székesegyházban található.

Örmény szertartású szentmise a Szent Péter-bazilikában

A szobor megáldása előtt a cilíciai örmény katolikusok pátriárkája, XIX. Nerses Bedros örmény szertartású szentmisét mutatott be a Szent Péter bazilika katedra-oltáránál. A katolikus főpásztorokon kívül a szertartásra meghívták még az örmény apostoli egyház két katolikoszát, az örményországi Ecsmiadzin és a libanoni Anteliasz egyházi vezetőit, továbbá Örményország és a Hegyi-Karabah államelnökeit, akik képviselőik révén vettek részt a szertartáson. Jelen voltak továbbá a politikai pártok, kulturális egyesületek, valamint a diaszpórában élő örmények követei és konzuljai is.

Az utóbbi években erősödtek az örmény egyház és Róma kapcsolatai

Az 1700 éves örmény apostoli egyház független Rómától, feje a katolikosz, aki nincs alárendelve más egyházak hierarchiájának. Kapcsolatai Rómával az utóbbi évtizedekben megerősödtek, aminek egyik jelentős mozzanata az volt, hogy II. János Pál és I. Karekin katolikosz a Vatikánban nyilatkozatot írt alá a Jézus Krisztusba vetett közös hitről. 2001 szeptemberében a pápa Örményországba látogatott, és leróta tiszteletét a törökök által 1915-ben lemészárolt másfél millió örmény emléke előtt, akikről a történelem „megfeledkezett”.

*Vatikáni Rádió / Magyar Kurír
(Keresztény Szó, Kolozsvár 2005. február)*

* * *

Részletek Narekaci Szent Gergely imájából

„... Urunk és megbékítőnk...”

„...Felajánljuk ezt az áldozatot Neked is, aki az Emmánuel Atyja akaratának, s mélységes titkainak kifürkészője vagy, s aki Téged küldött. Neki, aki a Megváltó, Életadó és Teremtője minden dolognak...”

Emmánuel! Izaiás próféta nyomán ismerjük ezt a nevet, melynek jelentése: Velünk az Isten! Az Atya küldte a megtestesülés útján Jézust, a második isteni személyt, a Fiút. Jézus kijelentéséből tudjuk, hogy Ő mindenben Atyja akaratát kívánta követni, s ebben működött közre a Szentlélek, de pünkösdkor szintén úgy jött, mint az Atya küldötte, de ott volt s van minden isteni tevékenységben: a megváltásban, az életadásban és mindennek a teremtésében, de ezt mintegy a mából visszatekintve soroljuk!

Dr. Sasvári László

* * *

Gratulálunk a díjazottnak!

Lászlóffy Csaba kolozsvári író, közösségi tagunk a hagyományos március 15-i művészeti díjak átadása során József Attila-díjban részesült.

* * *

Április 24. - az Örmény Genocídium 90. évfordulója

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület egy emléknaptár kiadásával emlékezik a másfélmillió - egyes becslések szerint közel kétmillió ötszáz ezer áldozatra. Nemcsak emlékezik, hanem emlékeztet is mindenkit - aki a naptárhoz hozzájutott - az egész év során. Hátha egyszer sikerül áttörni a hallgatás falát, nemcsak itthon, hanem a nagyvilágban is.

„Az etnocídiumot, amelynek áldozata 1,5-2,5 milliónyi török állampolgárságú örmény etnikumú személy volt, nemcsak Törökországban hallgatták agyon, hanem a szovjet tagállam Örmény Köztársaságban is. Csak Sztálin halála után szűnt meg a csend. Az áldozatokra való emlékezés a jereváni Jerern emlékműben öltött testet, amelyet csak nagy késéssel, a genocídium megtörténtének ötvenedik évfordulója után emeltek. Ekkor az örmény értelmiségiek kezdeményezésére egy bátor csapat Jereván utcáin tüntetést rendezett, nyilvánosan siratva elhunyt hozzátartozóikat, akikről eddig tilos volt megemlékezni általában, de különösképpen április 24-én, a genocídium évfordulóján. A világ azonban csak a 80-as években vett hivatalosan is tudomást az örmény népirtásról.

1983-ban elsőként az Egyházi Világtanács, 1984-ben pedig az Amerikai Egyesült Államok parlamentje, 1985-ben az ENSZ Emberjogi Bizottsága és 1987-ben az Európa Parlament Politikai Bizottsága ítélte el az örmény genocídiumot. Mint *Heinrich Potthoff* írja, a német nyilvánosság az örmény genocídiumot szinte a mai napig nem veszi tudomásul. Pedig ami 1915-ben és 1916-ban történt, az az emberek faji alapon való, államilag szervezett, szisztematikus kiirtása volt. Az örmény tragédia különössége éppen ebben az agyonhallgatásban rejlik. Az Örmény Köztársaság ugyan 1990-ben elfogadott egy törvényt a „genocídium elítéléséről” és április 24-ét állami gyásznappá nyilvánította. Mint Potthoftól tudjuk, öt évvel később azonban, 1995-ben a kultuszminisztérium utasítására törölte az örmény genocídiumot az iskolai tantervekből. Állítólag ez azért történt, hogy ne terheljék az örmény fiatalokat a múlt szörnyűségeivel, valójában azonban inkább azért, hogy ne rontsák a politikailag gyenge ország nemzetközi kapcsolatait.”

(Részlet Huszár Ágnes - Veres Péter: *Az örmény genocídium és utóélete c. tanulmányból.*)

* * *

Eltitkolt Genocídium

Meghívó

Az Országos Örmény Önkormányzat tisztelettel meghívja Önt és kedves családját 2005. április 23.-án az Örmény Genocídium 90. évfordulója alkalmából tartandó Megemlékezésre.

Fővédnök: Dr. Mádl Ferenc köztársasági elnök

Dzsivan R. Tabibijan

az Örmény Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete

Mesterházy Attila Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium politikai államtitkára

Közreműködnek:

Agárdy Gábor - Kossuth-díjas, a Nemzet Színésze

Lászlóffy Aladár - Kossuth-díjas költő

Dr. Dzsotjänné Krajcsír Piroska - történész

Flórián Antal - színművész

Kirkósa Orsolya - Magyar Állami Opera magánénekes

Várady Mária - színművésznő

Gurgen Ovszjepjan - Pozsonyi Nemzeti Opera magánénekes

Szerjan Avagjan - Jereváni Kamarakórus magánénekes

Örmény népzenei hangszeren kíséri:

Hovsepján Gavrus - chamancia,

Yeremján Hajk - duduk, Phasimjan Vacse - duduk
Műsorvezetők: Udumjan Lilit és Flórián Antal

Program:

- 10:00 óra** Koszorúzás az Örmény Keresztkőnél
(Budapest, V. ker. Petőfi tér, Duna-parti sétány)
- 11:00 óra** Megemlékezés az Örmény Genocídium 90. évfordulója alkalmából
Helyszín: MTA Vári Kongresszusi Terem
(I. ker. Budapest, Országház u. 28. sz.)
- 16:30 óra** Emlékkiállítás az Örmény Genocídium 90. évfordulójára
(rendezte az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület)
- 17:00 óra** Gyászmise a Genocídium áldozataiért
Helyszín: XI. ker. Orlay utca 6. sz. alatt
az Örmény Katolikus templomban

A műsor támogatói:

*Csepeli Örmény Kisebbségi Önkormányzat és
XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat*

* * *

Az örmény holokausztra emlékezünk

Család és szolgálat

Ez a címe **Antal Dániel** önéletírásának, amelyet a bukaresti székhelyű Kriterion kiadó jelentetett meg, 1971-ben. A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején Romániában rövid időre a politikai nyomás, a cenzúra engedett egy kicsit, a szelepet egy kis időre megnyitották, és megjelenhettek olyan írások, amelyek addig nem. Emlékezzünk csak **Sütő András** *Anyám könnyű álmot ígér* című könyvére, vagy **Bálint Tibor** regényére a *Zokogó Majom*-ra, amelyek akkor jelentek meg, akárcsak az a könyv, amelyből az elkövetkezőkben többször is újraközlünk részleteket.

Több okunk is van erre, mert már a könyv bevezetőjében így ír 1970 végén Kolozsváron **Balogh Edgár**: A mi ötven évünk szempontjából(...) ismerjük a parasztnyomort és a külvárosiak megpróbáltatásait, itt azonban egy csöndesebb tragédia húzódik meg: a magát úrinak tudó középosztály leromlása. A földbirtokok előbb megszorítások közé, majd egy gazdasági válság örvényébe kerül, s a fiatal agrármérnök (...) a család szatmárhegyi szőlőjébe szorul, majd onnan is erdőmunkásnak szegődik el a teljes csőd következtében. (...) Katus, az asszony, örmény kereskedőpolgárok szívós kitartásával és szorgalmas gyakorlatiasságával segíti át férjét a bajokon.

Antal Dániel, akinek felmenői között volt **Ember Rozália**, majd forrón szeretett nagymamája **Bogdánffy Róza**, 1929 január 6-án vette feleségül **Gogomán Katust**, aki révén még számos erdélyi örmény családdal került rokonságba, és akikkel találkozhatunk a könyv lapjain.

(Pl. Tüzes Bálint, Kolumbán Antal, stb., stb.) És itt átadom a szót az önéletírónak:

„Kocsival átmentünk Szamosújvárra, hogy megismerjem a várost és Katus ott élő rokonait. Meglátogattuk **Mazachian Párszeghnét**, akinek a városban szőnyegszövő üzeme van. Bámulatosan szép szőnyegetek készítettek itt, és még csodálatosabb, hogy egyszerű falusi lányok a szakszerű vezetés mellett milyen ügyesen dolgoztak.

Szamosújváron a városalapító örmény családok leszármazottjain kívül 1916 után letelepedett örmények is élnek, akik Törökország örménylakta területeiről menekültek el a vérfürdő elől. Ilyen menekültek a **Mazachian**, a **Horenian**, a **Kozalian** család fejei. Mazachian elmondta nekünk, hogyan élte át a rémnepokat. A békésen dolgozó örmény városokat, falvakat csendőrök vezette felizgatott lovas kurdok rohanták meg, így az ő szülővárosát is. Az örményeket felszólították, halálbüntetés terhe alatt hagyják el házaikat, majd az öregeket, betegeket, fiatalokat és gyerekeket sem kímélve, a sivatag felé hajszolták őket. Aki nem bírta továbbvonszolni magát, otthagyták. Az akkor tizenhat éves Mazachian Jakab egy gyenge öregembert vett a hátára, és minden erejét megfeszítve cipelte. Az öreg kérte, tegye le, mert hiábavaló minden,

hagyja sorsára. Kértek a sivatagba, beesteledett, lezuhantak a homokra, sehol egy korty víz, egy falatnyi étel. Alig hajnalodott, tovább hajtották őket a sivatag közepe felé. Mazachian Jakab és öccse egymás mellett vánszorogtak, elhatározták, hogy elmaradnak, és megkísérlik elérni valamelyik nagyobb török várost, ahol elbújhatnak. A sors másképpen döntött. A nagy zűrzavarban Jakab elvesztette maga mellől öccsét, és sohase találta meg többé. Tovább vonszolta fáradt testét és sikerült elszakadnia a halálraitétek tömegétől. Eljutott egy kikötőbe, ahol felvették egy Európába induló hajóra. Párizs, Prága után jutott Erdélybe, ahol családot alapított. A sivatagba hurcolt örmények utolsó emberig elpusztultak, pár nap elteltével megszűnt az utolsó jaj, csend borult a tájra. A sakálok voltak ezeknek a szerencsétleneknek az eltemetői. Különös, milyen közömbösen fogadta azt az örmény-írtást a világ közvéleménye. Legfeljebb egy-egy szűkszavú sajtóközleményben adtak hírt a borzalmakról, és tudtommal **Franz Werfel** volt az egyetlen, aki Musa Dagh negyven napja című regényében örök emléket állított a halál birodalmában elpusztult népnek. De ez a könyv is csak 1933-ban jelent meg.

*A részletet közre adta B. Kovács Júlia Kincses Kolozsvárról.
(Antal Dániel munkásságára egy későbbi számunkban visszatérünk. Szerk.)*

* * *

Keresztény Szó

A Kolozsváron megjelenő katolikus kulturális havilap 2005 februári számát akár örmény számnak is mondhatnánk. A 32 oldalas, színes borítóval ellátott lap 6 cikke és számtalan fotó illusztrációja foglalkozik az örménységgel, az erdélyi örmény katolikusokkal, az örmény liturgiával. Külön büszkeség számunkra, hogy több anyagot az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetekből vettek át, mint például *Puskás Attila* örmény katolikus vikárius 2004. február 19-én a Fővárosi Örmény Klubban elhangzott előadását: *Az örmény egyház szerkezeti felépítésének teológiai és történeti kérdései* címmel, „Kevesen, hányatottan” főcímmel. A cikkeket *Szabó László* fotóművésznünk képei díszítik, az *Emléknaptár a genocídium 90. évfordulójára* kiadványunkból. Külön öröm az erdélyi örmény származású *Bodó Márta* szerkesztő tollából a lap hátsó borítóján olvasható kedvcsináló. Íme: (részlet a cikkből)

Kedves Olvasó!

Az erdélyi kultúrára, az erdélyi ember lelki-szellemi beállítottságára, világlátására jótékony hatást gyakorolt az a sokszínűség, amelyet környezetében a történelem fordulatainak köszönhetően megélt. Az erdélyi sajátosságok kutatói, a transzilvanizmus elkötelezettjei még a táj változatosságát is ide sorolják. Mindenképpen ide tartozó elem az a sajátosság, hogy Erdély földjén többféle nemzet fordult meg, kapott szállást és munkalehetőséget, telepedett le s vált a szellemiséget meghatározó tényezővé. Ezek közül most csak az örményekre utalok, akik híres püspökük, a Világosítónak nevezett Szent Gergely térítése nyomán elsőként lettek egészében keresztény néppé, s akiket hányattatott sorsuk hozott el előbb Moldváig, majd onnan Erdélybe vezérelt. Itt annyira otthonra találtak, hogy adottságaikkal és tehetségükkel egyrészt építették az itteni kultúrát, másrészt annyira beépültek a többségi magyarságba, hogy maradékaik ma legfeljebb magyar-örményeknek nevezik magukat, s sajátosságként csupán különleges liturgiájuk különbözteti meg őket az itteni katolikusoktól.

E lapszámunk több anyaga foglalkozik az örménységgel, elsősorban a katolikus egyházon belüli (jogi) helyzetükkel, liturgikus sajátosságaikkal. A közlés célja, hogy ismerjük meg a környezetünket, hogy lássunk, ne csak nézzünk, hogy tudjuk, kik azok, akikkel itt együtt élünk, kik és milyenek vagyunk. S hogy gazdagodjunk ezekkel az ismeretekkel...

Bodó Márta

* * *

Zsigmond Benedek

Alapismeretek az örmény liturgiáról

A szerző végzős egyetemi hallgató Budapesten. Latin és francia nyelvet, indológiát, elméleti nyelvészetet, filozófiát, középkori latin filológiát, koreanisztikát, buddhológiát tanult. 1997 és 1999 között Schütz Ödön, a nagyhírű armenológus tanítványa volt. Schütz halála után hagyatékát gondozta és katalogizálta. 1999 óta kutatja az örmény liturgiát és egyházzénét. Az örmény mise többféle kiadásán dolgozik. Az itt

közölt írás a kolozsvári Liturgikus Szabad Egyetem keretében 2004. december 2-án elhangzott előadásának publikálásra szánt változata.

I. rész

Az örmény liturgia a keresztény liturgiák legszebbjei közé tartozik. Ennek ellenére az örmény közösségeken és a liturgiának ezen ágát kutató korszakú tudóson kívül igen kevesen ismerik.

Az örmény liturgia igen gazdag, egy-egy részletéről vagy aspektusáról vaskos köteteket lehetne írni. Az alábbi bemutatásnak nem célja, hogy az örmény liturgia egészét részletesen leírja, még kevésbé az, hogy közegét, az örménységet akár csak alapszinten is megismertesse. Ezért azt az utat választottuk, hogy az örménységről való általános kép felvázolása és a legalapvetőbb fogalmak tisztázása után az örmény liturgia legfontosabb jellemzőit adjuk elő.

Örményország és az örmények

A Kaukázustól délre található ország 1990-ben vált ki - elsőként - a Szovjetunióból. Mai területe hajdani területének mindössze egytizede. A történelmi Örményország Törökország keleti harmadát, Grúzia déli részét, Azerbajdzsán szinte teljes területét, valamint Irán északnyugati csücskét is magában foglalta.

Ez a terület, amelyet a görögök Arménia néven emlegetnek, kereskedelmi és hadi utak találkozásánál fekszik. Története során mindig legalább két birodalom volt szomszédságában: nyugatról a hettiták, rómaiak, bizánciak, török államok; keletről: az asszírok, médek, perzsák, pártusok, szászánidák és egyéb újabb perzsa államok. Örményország az ütközőállam szerepébe kényszerült, az örmény nép története során rengeteg háborút szenvedett, míg végül a 19. század végétől az első háború végéig a törökök szisztematikus népirtásnak vetették alá lakosait.

Az említett okok miatt az örmények többször kényszerültek hazájuk elhagyására. Örmény diaszpórák az ókortól kezdve napjainkig létrejöttek a világ legkülönbözőbb tájain. Jelenleg az örménység nagy része szóróványban él. Magyarországon, illetve Erdélyben is számottevő örmény kisebbség él, amely nagy történelmi és kulturális jelentőséggel bír mind az örménység, mind a magyarság számára.

Az örmény nyelv az indoeurópai nyelvek közé tartozik, ahogyan a germán, szláv, kelta (gall, velszi, skót, ír), itálikus (latin, szabin), balkáni (albán, makedón, görög), balti (lett, litván, óporosz), indoírani (iráni és indiai nyelvek) és még több más, kevésbé ismert nyelvcsoporthoz is tartozik. Az örmény nyelv az indoeurópai nyelvcsalád önálló ágát alkotja.

Az örmények több irodalmi nyelvvel rendelkeznek. Ezek közül a legfontosabb az óörmény (ennek egy változatát képviseli az egyházi óörmény, amelyet a liturgiában használnak), a középső örmény (a Kilikiai Kis-Örményország nyelve), a nyugati örmény (a mai Törökország területének keleti harmadában valaha élt, a törökök által kiirtott vagy elűzött, jelenleg nyugati diaszpórákban élő örménység többségének nyelve), a keleti örmény (a mai Örményország lakosságának és az onnan újabban kivándorolt egymillió személy nyelve), a dalnoki örmény (Hovnatan Naghas és Szajat-Nova dalnokok nyelve), a tifliszi örmény (Tbiliszi-beli örmény dialektuson alapuló irodalmi nyelv), az erdélyi örmény (a 19. századi erdélyi örmény irodalom és népének egy részének nyelve).

A mai napig fennmaradt két irodalmi nyelvet, a nyugati örményt és a keleti örményt az irodalomban, illetve hivatalos szituációban (templomi prédikáció, állami és tudományos hivatalok, televízió) használják. Ezekon kívül az örménynek van számos beszélt változata. A legújabb elméletek 11 nyelvjárás-csoportot, azokon belül 44 nyelvjárást és több mint 100 alnyelvjárást különböztetnek meg. Meg kell jegyeznünk, hogy a „nyelvjárás” kifejezést politikai értelemben használják: a különböző nyelvjárások beszélői nem értik egymást (hacsak nem ismerik valamelyik irodalmi nyelvet), így nyelvészeti szempontból inkább 44 különböző beszélt nyelvről lehet szó. Ezek közül a legfontosabb a jereváni örmény, amelyet egyre szélesebb körben használnak, a beszéd mellett az informális írásokban is (például az elektronikus levelezésben). Az örmények politikai érdekei azonban úgy kívánják, hogy - a kínaihoz hasonlóan, ahol szintén csak az írás közös - egy nyelvről beszéljünk a 44 beszélt és 7 írott nyelv helyett.

Az óörmény nyelvben igen nagy mennyiségű perzsa, bizonyos mennyiségű urartui (öslakos), valamint kisebb mennyiségű szír és görög jövevényszó található. Az örmény nyelv hangállománya és nyelvtana jelentős mértékben eltér az indoeurópaiktól, ezeknek az eltéréseknek jelentős része a grúz nyelvvel való összehasonlítás révén jól magyarázható.

A világ egyik leghosszabb történelmét csak igen kis számú, lényeges momentum említésével vázolhatjuk.

Arménia őslakossága, a hurrik a Kr. e. 4. évezredben érkeztek. Itt több évezreden keresztül számos államalakulatot hoztak létre, amelyekről akkád, asszír, hettita, illetve belső forrásokból értesülhetünk. Maguk az örmények a Kr. e. 2. évezred közepe előtt érkezhettek Arméniába és a hurri államokban telepedhettek le, amire a Hajasa-Azzi és az Arme-Supria hurri államnevek engednek következtetni. Ezek az államok a hurri nyelvet használó Mitanni-birodalom részei voltak. A Kr. e. 13. századtól egy Urartu nevű állam kezdett erősödni, amelynek virágkora a Kr. e. 9-7. századra tehető. Hivatalos nyelve az urartui, a hurri későbbi változata.

Önálló, Arménia néven említett területtel csak a Kr. e. 1. évezred közepétől rendelkeznek. Első dinasztiájuk, az Ervandida-fejedelmek még a perzsa, illetve a szeleukida birodalmak alattvalói voltak. Az ókori örmény állam Kr. e. 189-ben nyerte el függetlenségét (Artaseszida-dinasztia) és Kr. u. 428-ban veszítette el újra (Arsakida-dinasztia), a Kelet-Római, illetőleg nagyrészt a perzsa Szászánida Birodalomhoz csatolttván (Perszarménia).

A Római Birodalom keresztényüldözései elől menekülő görög nevű szentek, Gajane, Hripszime és társaik nagy szerepet játszottak Örményország keresztény hitre térésében. A hagyomány szerint 301-ben - a történészek szerint 306-ban vagy 315-ben - a világon elsőként vált államvallássá a kereszténység Örményországban (a Római Birodalomban 313-ban csupán megengedett vallásként állt fenn).

404-ben Szent Meszrop Mastoc megalkotta az önálló örmény írást. Ennek nyomán az örmény irodalom a világ egyik legrégebbi és legfontosabb (keresztény) irodalmává válik.

Örményország egész fennállása során és függetlensége elvesztése és időleges visszanyerése (9-11. század, Bagratida-dinasztia) után is az ütközőállam szerepét töltötte be nagyobb birodalmak között. A sok háború miatt rengetegen hagyták el szinte minden korban, de különösen a nehezebb periódusokban, Örményország területét. Az örmény diaszpórák a középkortól kezdve Hollandiától Kínáig, Magyarországtól Etiópiáig mindenhol megtalálhatók voltak, jelentős irodalmi, művészeti és hitélettel. A keresztes háborúk idején létrejöhetett egy kisebb területen önálló örmény állam, az ún. Kilikiai Kis-Örményország.

Ezután csak a Szovjetunió széthullását követően, 1990-ben (hivatalosan 1991-ben) alakulhatott meg az önálló Örményország.

Magyarországra több hullámban érkeztek. Az Árpád-kortól kezdve, már a fejedelemség idején bizonyíthatóan jelen voltak az örmények. Jelenlétükről a későbbiekben is több forrás tanúskodik. Ez az első örmény közösség, a besenyőkhöz, kunokhoz és jászokhoz hasonlóan beleolvadt a magyarságba. A második nagy immigrációt az erdélyi örménység betelepülése jelentette, amely korábbi betelepülések után I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem engedélye (1672) nyomán érte el csúcspontját. Az erdélyi örmények évszázadokon keresztül őrizték kultúrájukat, nyelvüket, de a 19. századtól kezdve egyre inkább a magyar vált anyanyelvükké, az ún. erdélyi örmény nyelv szerepe háttérbe szorult, s a 20. század végére gyakorlatilag eltűnt. E sorok írója azonban reméli, hogy talál még olyan embereket Erdélyben, akik valamit őriznek a nyelvből, amely az egyik legfontosabb örmény diaszpóra kultúrájának egyik hordozója volt, és nyelvtörténeti szempontból is kiemelkedő jelentőségű.

Az erdélyi örménység egy része - magyarokkal együtt, a trianoni békediktátumot követően - áttelepült a mai Magyarország területére.

A harmadik bevándorlási hullám az 1915-ben megkezdődő, de már 19. századi előzményekkel bíró törökországi örmény népirtást követően, 1920 után érkezett Magyarországra, Erdélybe, illetve Románia más részeibe, valamint számos európai országba - de főképp Amerikába. Ezek az örmények őrzik nyelvüket, ami az ő esetükben a nyugati örmény irodalmi nyelvet jelenti. A fiatalabb generációk már egyre kevésbé ismerik az örményt.

A negyedik bevándorlási hullám a karabahi háború idejére tehető (1988—1994). Ezek a betelepültek Örményországból érkeztek és a jereváni örmény nyelvet beszélik. Számuk Magyarországon kb. 100-150-re tehető. Gyermekeik, örmény iskola nem lévén Magyarországon, a magyar nyelvet jobban beszélik, mint az örményt.

Az örményekről itt többet nem mondhatunk. Az örménység általános ismertetését azzal a megállapítással zárjuk, hogy a világ egyik legrégebbi és legtöbbször szenvedett népe, amely megtanulta a kitartást, a szívósságot, a mindig újrakezdést és a semmiből való újjáépítést, amit egyénekenként és közösségben, bármely új hazába való megérkezéskor megvalósítanak; s az örmény kultúra, mind irodalmi, mind építészeti, mind zenei stb. szempontból a világ legjelentősebb kultúrái közé tartozik.

Az örmény népet sok hányattatása közepette a hite tartotta össze. Az örmény egyház ismertetése előtt azonban néhány szót kell ejtenünk az egyházzal általában, hiszen a legtöbb ember a saját egyháza alapján alkot képet az egyházzal, továbbá értetlenül áll a sokféle, magát kereszténynek valló egyház előtt.

(Folytatjuk)

(Megjelent a *Keresztény Szó -Kolozsvár - 2005. februári számában*)

* * *

Dr. Sasvári László

A magyarörmények egy évszázada

2. rész

Az I. világháború után gyökeres változás történt a magyarörmények életében. Sokan kerültek - a már itt levők mellé - Budapestre s a mai Magyarország más részeire. (Pl. e sorok írója piarista diákként találkozott veszprémi, örmény származású diákokkal 1944-ben!) A továbbiakban ezek történetének időrendi eseményeivel foglalkozunk.

1920 áprilisában megalakult a **Magyarországi Örmények Egyesülete**. Kezdeményezői: **Avédik Félix, Gopcsa László, Hovhannesian Eghia, Jakabffy István, Simay Gyula, Tutsek József, Zakariás János**. Magukba olvasztották a Maszisz (= Ararát) egyesületet, melyet korábban a Magyarországra menekültként érkezett örmények alapítottak. Az MÖE könyveket is adott ki, ám 1926 után csak néhány rendezvényre futotta erejükből.¹²

Az Erdélyből áttelepült nagyobb számú örmény katolikus részére megalakult az **Örmény Katolikus Egyházközség** 1922-ben. Anyakönyv 1923-tól.¹³ P. Tiroján Athanáz velencei mechitarista szerzetesapó a rend Budapestre küldte 1924-ben. Már előzőleg is járt itt. Haláláig, 1926-ig működött Budapesten.¹⁴ A rend 1930-ban **P. Tiroján Hágop** szerzetesapó küldi.¹⁵

1932-ben a hercegprímás hozzájárulását adta az Örmény Katolikus Egyházközség megalakulásához, melynek kezdeményezői voltak már korábban **Avédik Félix, Gopcsa László, Simay Gyula**. A világi vezetők között ott volt még **Issekutz Aurél, Vákár P. Artúr**.¹⁶ 1933 júliusában azonban hosszas betegség után elhunyt P. Tiroján Hágop. P. Vartanesszian helyettesítette ugyan, de augusztus hóban visszatért Velencébe. A rend nem küldött újabb lelkészt, mivel a budapesti egyházközséghez kevesen csatlakoztak, s fenntartása nagy megerőltetést jelentett a rendnek.¹⁷

Ebben az időszakban is voltak neves elhunytjai az örménységnek! 1923-ban 83 éves korában elhunyt báró **Dániel Ernő**, volt kereskedelemügyi miniszter. Elnöke volt a Magyarországi Örmények Egyesületének, valamint az Örmény - Magyar Kereskedelmi Rt-nak is.¹⁸ Az 1924. év halottja volt **Patrubány Lukács** /sz. 1861/, aki a budapesti egyetem bölcsészettudományi karán az örmény nyelvet tanította.¹⁹ 1932-ben halt meg **Lukács László** /sz.: 1850/ volt pénzügyminiszter, majd 1913-ig miniszterelnök²⁰, 1933-ban pedig **Gopcsa László** /sz.: 1865/ címzetes államtitkár, aki a budapesti egyházközség első világi elnöke volt, több örmény tárgyú írás szerzője.²¹

Egy adat a társadalmi életből: 1932 áprilisában **dr. Papp Antal** nyugalmazott államtitkár lett a Magyar Cserkészszövetség elnöke.²² Valamint megjelent egy fontos könyv **dr. Hovhannesian Eghia** tollából: *Armenia népe, Gödöllő*, 1934. (A szerző Gödöllőn volt ügyvéd. Budapesti lakása a VI. Lendvay u. 26. sz. alatt volt. Ő, mint az apostoli egyházhhoz tartozó, ott magánkápolnát rendezett be. A lakásban ma az Orosz Ortodox Egyházközség működik! Szülei a XIX. sz. végén települtek be, ő maga 1946-ban meghurcolást elszenvedve hunyt el.)

1934-ben az örmény katolikusok lelkésze **P. Pungutz Antal** bécsi mechitarista lett. Jelentős fáradtságos munkája nyomán újjult meg az egyházközség. A lelkészi hivatal, különböző helyeken és időben, bérelt lakásokban működött. Az 1940-es években az istentiszteleteket a Szent István Bazilika sekrestyéjéből leválasztott Szent Lipót /ma Szent Jobb/-kápolnában tartották. Az egyházközség rendezvényekkel is próbálta erősíteni a közösséget, pl. 1940. január 6-án műsoros táncestélyt rendezett. /Hadd említsük itt meg, hogy korábban, 1933. febr. 11-én Örmény-est volt a Budapest Székesfőváros Népművelési Bizottsága rendezésében. Színhely: a Zeneművészeti Főiskola kamaraterme. A műsorban örmény irodalmi és zeneművek. Közreműködött többek közt: dr. Hovhannesian Eghia, Kazatsay Tibor, Kazatsayné Lázár Jolán, stb. Minderről korabeli műsorlap tudósított.

1940. okt. 16-án **Lengyel Zoltán** örmény szertartású apostoli kormányzó először vett részt a magyar katolikus püspöki kar értekezletén.²⁴ Az örmény szertartású apostoli kormányzóságot a római szentszék alapította 1930-ban Szamosújvár székhellyel. Az 1940-es évek első felében ide tartozott a budapesti örmény katolikus lelkészség is.²⁵

1944-ben segédlelkésszt kapott az örmény katolikus közösség P. Kádár Dániel bécsi mechtarista lelkész személyében. /1916-ban született Désaknán, pappá szentelték Bécsben 1940-ben./

1939-ben ünnepelte Tutsek Anna -Tábori Róbertné - író 70. születésnapját, írói munkásságának 40 éves jubileumát.²⁶

1940. okt. 19.: Kovrig Béla /1900-1962/ kinevezést nyert a kolozsvári egyetemre, mint nyilvános, rendes egyetemi tanár. 1941-ben a Közgazdaságtudományi Kar dékánja lett, 1942-43-ban az egyetem rektorára.²⁷

Terjedelmes tanulmány jelent meg az erdélyi örmények karácsonyi szokásairól.²⁸

(Folytatjuk)

12. Korbuly Domokos: Az örmény kérdés a magyar közvéleményben. Bp. 1942.

13. "Az esztergomi főegyházmegye névtára és évkönyve. 1982. Esztergom 1982. 264.

14. Korbuly i. m.

15. Uo.

16. I.m. 134-5.

17. I.m. 135.

18. Hovhannesian i. m. 36.

19. I. m. 96.

20. I. m. 38.

21. I.m. 69-70.

22. I. m. 76.

23. Az esztergomi... 265.

24. A magyar katolikus püspökkari tanácskozások története és jegyzőkönyvei 1919-1944 között II. Bp. 1992. 246.

25. Timkó Imre: Keleti kereszténység, keleti egyházak. Bp. 1971. 217.

26. Hovhannesian i. m. 54.

27. Szabó László: Kovrig Béla a kolozsvári magyar királyi Ferenc József Tudományegyetem élén. In: Limes 1996/3 - Tatabánya - 148.

* * *

Boloz Antoniewicz János

Az örmények - Galiczia

3. rész

A lengyelországi örmény lakosság megapadásának, nemzeti sajátágaik tünedezésének és élénk keleti színezetük elfakulásának azonban a mondottaknál még mélyebben rejlő okai is voltak. Ha ugyanis a vaspályák acélsínjei, a városi lakosság fekete kaputja és a nemzetközi munkáshad kék ujjasa már a tősgyökeres városi lakosság nemzeti viseletét és hagyományos szokásait is majdnem teljesen kipusztították: mennyivel előbb meg kellett ennek történnie egy környezetétől nagyon is elütő, valósággal exotikus néptörredékkel.

Továbbá fontolóra veendő, hogy a mai Európa az egész Keletet jóformán a maga tetszése és ízlése szerint igazgatja és az ottani kereskedelmet teljesen a maga intézményei mintájára rendezte be. A Nyugat ma már egészen maga látja el keleti üzleteit, nincs szüksége közvetítőkre és egy népnek sem juttat külön kereskedelmi területeket azokban való kizárólagos hatáskörrel. A honi ipar különben is számos keleti terméket pótol, és az a mesés varázs, mellyel valaha a gyermekded lelkeket a tündérregék honából eredő termékek lebilincseltek, a megszerzésükkel járó csodálatos kalandok és nem csekély veszedelmek által is izgatván a képzelődést, ma már szintén köddé foszlott.

Az igazán keletiektől gyakorolt kereskedelemnek ma már valódi torzképe a vevők híján álmodozva szemlélődő török a maga szőnyeges és rózsasalajos boltocskájában. Igaz ugyan, hogy másfelől épen a mi századunk talán minden előbbinél jobban kedvez a nemzeti sajátosságok fönntartására irányuló törekvéseknek. Ahol azonban a nemzeti élet pusztán a békés családi körre és a szóbeli hagyományra szorítkozik, ott nem tartható fenn, mert századunk csak az alkotó és nem a meddő eredetiségnek kedvez. A népis-kolai könyvecske és az újság nyelve hatékonyabb és hódítóbb, mint az, amelyen az anya gyermekének az első mesét mondja.

Ezek az okai annak, hogy miért maradt a hajdani örmény nemzetből Lengyelországban alig több egy-néhány ezernél, és hogy az egész lengyel Keletből nem látni ma egyebet e különben szívós faj mélyebb lelki és arcszabási sajátosságainál, meg a külön örmény-katolikus szertartásnál. Ez az oka egyúttal annak is, miért tűnt el a lebergivel egyidőben a hajdan oly hatalmas lengyel-örmény és katolikus amsterdami gyarmat is a Krom-Boom-Slot mellől. Elfakult ez a „gulden bladzije in t boek von Amstels roem” (ez az arany lap Amsterdam történeti könyvében), és mindenkorra elszakadtak a hajdan Amsterdam és Lemberg közt oly serény szorgalommal szőtt szálak, amikor gyakori eset volt, hogy régi lebergi cégek ifjabb tagjai fiókokat létesítettek az Amstel partjain. Csupán a Szent Antalról nevezett szegények iskolájának egy húsvéti báránnyal díszített szerény márvány-tábláján beszéli még ma is a fölírat, hogy ez az épület valamikor, az örmény időszámítás szerint 1198-ban, a mienk szerint 1749-ben állított örmény templom volt, melyet az ideiglenesen Galicziában is megtelepült Owanes Minas emeltetett. Alkotásának emlékére álljon itt jelenleg a San Lazzaro szigeten őrzött képmásának lenyomata, amely mint viseletkép is érdekes.

Dél-Tirolnak a ma már nagyon gyérülő ladin népecskében megvan a maga felöltő néprajzi különlegessége. Aki a grödeni völgy mesés szépségű sikátorában a szeszélyes alakzatú dolomit hegyek lábainál járva, a Lionardo da Vinci tájképeihez hasonló vidékben gyönyörködik, egyszerre csak egészen más sajátosságú szokásokat vesz észre és igen különösen hangzó nyelvet hall. A nagy szakállú férfiak ép olyan napsütött és becsületes jóképűek, a festeni való csinos leányok ép olyan erényesek és derült tekintetűek, mint az itt faragott Szent Józsefek és Madonnák.

Ha nem ilyen költői bájjal is, de azért szintén bizonyos eredeti tájképi színezettel lep meg bennünket a Czeremosz melletti Kuty városka a monarchia legszélén, Galiczia legkeletibb zugában. Ez Galicziának a grödeni völgye, afféle néprajzi csecse-becse, egy piciny darabkája Keletnek.

Kuty örmény-katolikus község ma mintegy 1.200 lelket számlál. Lakóinak szláv és oláh elemekkel már erősen kevert szavait 1886-ban gyűjtötte össze dr. Hanusz tanár. Azonban nem ismerem népet, melynek az arculatát a rajzon, és nyelvét a nyomtatott betű olyan tökéletlenül ábrázolná, mint ezét a maroknyi örménységét. Ha elnézi az ember, amint földszintes tiszta házaik földött tornácain kezeit összekulcsolva és szemüket félig lehunyva arról a boldog országról álmodoznak, ahol fillért vetve „vörös” aranyat lehet aratni: közönséges tétlenül révedező keletieknek tarthatná őket. De ha egyszer az utca közepén csoportba verődve negyed órákig ráncigálják és cibálják egymást jobb kezüknél fogva, hogy valami nevetségesen csekély üzletet kössenek, akkor bezzeg kimeresztik hosszú pilláktól árnyalt nagy szemüket, melyeknek előbb lomha álmodásból hirtelen ragyogó, erélyes, szinte szűrő fényben csillan föl. Beszédük, mely csak az imént olyan lustán és ímmel-ámmal eredt ki a fogaik közül, egyszerre egymást kergető sziszegő hangokban csörtet rohanó hegyi patakhhoz hasonlóan a hörgő torokhangokon át, s már a mindig erősen megnyomott hosszú végszótagok is sajátos módon szökellő jellemet adnak e hadaró beszédnek, melyből az ember eleinte csupa kérdő mondatot vél kihallani. A szegény magánhangzók sorvadttá ágakként alig bírják el a mássalhangzók buja sűrűségű lombozatának rájuk nehezedő terhét.

Az örmény lelkülethez hasonlóan e nép testalkotása is végletek közt ingadozó. De mindnyájukkal közös a sötét arcszín, a nagy, fekete, szinte ibolyásba játszó szem, melynek szűrő, kicsiny a csillaga: továbbá az aránytalanul nagy, fölül erősen hajlott orr, a hátra hanyatló homlok, a keskeny igen csúcsos koponyaalkat, valamint a férfiaknál igen szőrös test, az arcot az egész a szemekig benövő szakáll, a szerfölött sűrű fekete (kivételesen vörös, de soha nem szőke) kócos haj, amely nagyon gyakran korán kihull.

Ezen általános jellemvonások mellett az örményeknek két élesen megkülönböztethető típusa van. A jóval nagyobb számú kicsiny, zömök, köpcös, de nem igen izmos alakokból áll, kiknek nagy vaskos orruk, húsos alsó ajkuk és kissé halvány arcszínük, aránytalanul hosszú karjuk és derekuk, továbbá apró lábainkon feltűnően himbáló tipegő járásuk van.

A második típusúak a magas szikár termetű, kissé hajlott gerincű, keskeny ajkú és ugyancsak keskeny orrú alakok. Ezeknek feltűnően barna arcbrővéről mondotta tréfálkozva a gonosz Jan Lam, hogy „tintát iz-zadnak”. Járásuk nyugodt, taglejtéseik előkelők és méltóságosak. Herkulesi termetű, tagbaszakadt, izmos alakok, az örmény nép közt egyáltalában nem találkoznak. A nők közt is ritkák a feltűnő vagy éppen meglepő szépségűek: sőt e sorok írója alig emlékszik, hogy valaha karcsú magas termetű örmény nőt látott volna. Egyáltalában nem dicsekedhetnek azzal, amit kivált nyugaton a lebilincselő női szépség jelének szokás tekinteni. A korán érett leányok és ifjú asszonyok közt azonban elég gyakori a sajátos módon vonzó és komoly méltóságával elbájoló alak. Okos, de kissé hidegen álmodozó, bágyadt fényű szemük, sötét halvány arcszínük, szép fekete hajuk, vonásaiknak szembeötlő nemessége, az ősrégi és élénk szellemű fajoknak e rendes öröksége, mely még férfiaknál is pótol némely igen nagy szépséghibákat, -sokszor való-

ban szép egészé egyesül. És e „szépségek” épen nem gyorsan hervadnak: ellenkezőleg, talán az a kár, hogy túlságosan is erősen virulnak.

Húsz évvel ezelőtt Kutyban elvétve és különösen ünnepi alkalmakkor férfiak még viselték az örmény nemzeti öltözetet. E viseleten azonban kevés az eredeti, s az oláhok és más keleti népek is nagyon hasonló ruházatban járnak. Azonban meglehetősen pontossággal megállapíthatjuk, hogy milyen volt a múlt századi örmény viselet.

A XVI. századra nézve ott vannak a bukovinai Voronecban levő kolostor-templomnak igen nevezetes falfestményei (1546), melyek a gyönyörű fekvésű egyház egész nyugati oldalát borítva az utolsó ítéletet ábrázolják. A képek alsó sorában látható csoportok között, melyek a föltámadásra egybesereglett népeket tüntetik föl, a tatárok és arabok tömegében ott láthatók az örmények is (lykarminski) patriarchájuk vezetése alatt. Egynek kék hajtókás hosszú szürke köntöse és magas szürke süvege van, a másikon sötétkék ruha ugyanolyan, de fölhasított ujjakkal, a harmadikon arannyal átszőtt és piros virágokkal mintázott hosszú talár bő felső ujjakkal és hasított szűk ujjú, vérvörös kaftán látható.

A XVII. század örmény viseletét Rembrandtnak azon gazdag öltözékű remek saját arcképén tanulmányozhatjuk, melyet három évvel ezelőtt Kums kisasszony kevéssé ismeretes, de fölötte értékes antwerpeni magángyűjteményében látott e sorok írója. A viselet valóságában senki sem kételkedhetik, tudván, hogy az efféléket nagyon szerette a nagy mester, aki ez öltözetet bizonyára a Hoog-Boom-Sloot örmény telepén szerezte. Végül a XVIII. századot illetőleg a már említett Minas képére hivatkozhatunk. Hogy a galíciai örmények egészen a XIX. század elejéig megtartották, vagy legalább nem vetették le teljesen ősi viseletüket, azt a mellékelt képen láthatjuk legjobban, mely Kraus János 1801-ből való pasztelljének a mása és a galíciai Soltan Abgarowicz családból való öreg nőt ábrázol (az illető 1822-ben halt meg).

(Folytatjuk)

(Megjelent: Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben. Galícia. Budapest 1898.)

/Szerk. megjegyzés: eredeti írásmóddal/

* * *

Farsang-farka Zuglóban

A Zuglói Örmény Kisebbségi Önkormányzat meghívására február 19-én vidám farsang-pótló társasági összejövetelre gyülekeztünk. Jókedvű csapat töltötte meg a Zuglói Kisebbségek Házát. A műsort a Zárui Stúdió fiatal modell-növendékei nyitották meg egy fergeteges divatbemutatóval. Ez olyan sikeres volt, hogy az egyik néző azonnal rendelt egyet a különleges estélyi ruhákból. A táncot egy szép angol keringővel indítottuk, melybe a közönség is bekapcsolódott. Rövid szünet után a bátor, vállalkozó szelleműeknek lehetőség adódott szórakoztatásunkra bármit előadni. Szárkiszján Ádám előadásában szintetizátoron szép, világhírű melódiákat hallhattunk, Zárug Kati - dr. Szám László által fordított - régi örmény anekdotákat olvasott fel, majd Becker István tanár úr - zuglói lakos - érdekes mutatóanyagával gazdagította a programot: vacsora helyett „tüzet nyelt”! Erdélyi örmény szokásnak megfelelően „kosaras-bált” rendeztünk, így mindenki hozott magával enni-innivalót. Tombola sorsolás után kötetlen beszélgetés közben kóstolgattuk és fogyasztottuk egymás vacsoráit.

Igen kellemes estét töltöttünk el együtt, reméljük, hogy ezzel hagyományt teremtünk.

Zárug Anna Zita

* * *

Dr. Szentpétery Tibor

(1916-2005)

Jogász, fotográfus, Podmaniczky-díjas városvédő - saját életrajza szerint.

Számunkra egy kicsit több ennél. Erdélyi magyarörmény értelmiségi családban született 1916-ban, Budapesten, ahol iskoláit, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem jogtudományi szakát végezte. 1937-ben doktorrá avatták.

A II. világháború idején a keleti fronton már haditudósító rajparancsnokként szolgál. A Don-kanyar véres eseményeit ábrázoló, közel 700 felvételéből 1992-ben a Legújabbkori Történelmi Múzeum fotó- és háborús emléktárgyak kiállítását szervezte.

Óriási anyagot készített 1956-ban is az utcákat járva, rejtett kamerával. 1991-től rendre megjelentek az 56-os tragédia jelenetei különböző kiállításokon. 1999-ben a Hidegkúti Galériában „Ahogy én láttam 56-ot” címmel 70 nagyméretű fotóból, plakátból álló kiállítását, 2000-ben pedig a Máriaremete-Hidegkúti Ökumenikus Általános Iskolában „Budapest sebei - a forradalom nyomai Pest-Buda utcáin 1956-ban ” címmel láthattuk dokumentumfotóit. Pótolhatatlan gyűjtemény ez történelmünk mérföldkövéről az utókor számára, a jelenkor számára is, hogy emlékezzünk és őrizzük a lángot, s hogy akik felejteneék, szembesüljenek a történelemmel.

1945-ben Németországban amerikai fogságba kerül, majd hazatelepülése után internálják. Származása, korábbi katonai pályafutása pályamódosításra késztetik. Amatőr fotóból - szaktanfolyamok elvégzése után - hivatásos fényképész lesz. 1980-ban ment nyugdíjba. Főállása mellett 3 évtizeden át több fővárosi múzeum külső munkatársa (Néprajzi-, Iparművészeti-, Természettudományi-, Budapesti Történeti Múzeum). Muzeológusok irányítása mellett jelentős feltárások dokumentátora lett.

1982-től a Budapesti Városszépítő/Városvédő Egyesület alapító tagjaként a fotóscsoport városrészeként feldolgozó munkáját koordinálta.

A 40-es évek elejétől létrejött „Budapest Photo” kisvállalkozásban rendszeresen fényképezi a főváros műemlékeit, látóival.

1990-ben jelenik meg az elmúlt századok értékeit bemutató gyűjteménye az erdélyi szász erődtemplomokról, majd 1995-ben A XVIII-XIX. században kihelyezett Budapesti Határkövek albuma c. könyve.

Egész életében vonzódott a természethez, s mint bakancsos turista a Kárpátok kétezres vonulatainak sziklás gerincösvényeit Orsovától Dévényig bejárta. Beszélt erről is a múlt héten, december 11.-én, a Duna TV-ben sugárzott portréfilmbe.

1952-ben nősült, felesége Scossa Piroska szintén magyarörmény származású, sőt édesanyja ugyancsak Szentpétery volt. 3 lánya és 9 unokája van.

1975-től évtizedeken át segítette Kádár Dániel apátplébános munkáját, a Budapesti Örmény Katolikus Egyházközség gondnokaként. Precíz, megbízható munkája, elszámolásai, az irattár pontos vezetése, a múzeum és levéltár létrehozásában és dokumentálásában betöltött szerepe az egyházközség tagjainak elismerését is kivívta.

Kádár Dániel apátplébános úr 1988-ban bekövetkezett halála után lemondott ezen tisztségéről, amelyet Mányó József főpát elfogadott. Ezután még megpróbálta az egyházközség híveit összehívni új egyháztanács-választás és az egyház ügyeinek rendbetétele céljából, nem rajta múlt az azonban, hogy ez nem valósulhatott meg. Ahhoz már idősnek érezte magát, hogy felvegye a harcot az egyház ügyének intézésében felbukkant új emberekkel.

Szentpétery Tiborról 84 éves korában elmondhatjuk, hogy nemcsak a család genetikai folytatását biztosította, hanem fényképezőgépével olyan életművet alkotott, amely a XX. század sorsfordító eseményeit hitelesen menti át a jövőnek. Tette, mert mindig a hitelességre törekedett, s mert maga is mindig hiteles ember volt, maradt. Ma is az magyarként, örmény gyökerű magyarként. És kívánjuk, hogy még sokáig így legyen közöttünk.

*Dr. Issekutz Sarolta
(Elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban 2000. december 21-én.)*

Dr. Szentpétery Tibor temetése március 26-án a Börzsönyben megtörtént. Emlékét kegyelettel megőrizzük, áldozatos munkájának eredményeit megvédjük.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

* * *

Wass Albert

Amikor örökségről beszélünk, általában arra gondolunk, ami atyáinktól hagyatékként reánk maradt. (...) A szellemi kincsek azonban örökkévalók. Ezek képezik (...) az egész emberi világ egyetlen elpusztíthatatlan valódi örökségét. Azt az örökségünket, amit nem vehet el tőlünk senki, ami nem veszhet el csupán akkor, ha mi magunk lemondunk róla, megfélemezünk róla, vagy egyszerűen restek vagyunk arra, hogy megőrizzük és életünkben, cselekedeteinkben méltók legyünk hozzá.

*Magyar örökségünk
Az Igazlító - Aforizmak és bölcsességek (Kráter, 2004)*

Emlékezés régi csíkiakról

2. rész

A következő „arcképet” Borszéki Bélának ajánlom szeretettel.

Borszéki Soma miniszteri osztálytanácsos, Budapesten élt, de szívvel-lélekkel csíki székelynek vallotta magát. A székely ügyeknek úgy Budapesten, mint bárhol feltétlen lelkes támogatója. Ahol valamely székely mozgalom támadt, bármi közművelődési, vagy közgazdasági lévén is az, Borszéki Soma azonnal ott volt az ő agilitásával. Ha egy csíki emberrel Budapesten összetalálkozott, annak ügyét azonnal magáévá tette, s addig nem nyugodott, míg dülőre nem vitte. Elment és elkísérte földijét a minisztériumba, a gépgyárba, a ruhaboltba, avagy a rendőrségre és a kőbányai sörpincékbe, s hajthatatlan készséggel kalauzolta mindenütt.

Czászár József Szárhegy község jegyzője és oda való birtokos volt. Az ő idejében a községi jegyzők, mint ilyenek, még nagyon alárendelt és befolyástalan szerepet tölthettek be. Hogy ő mindemellett egyike tudott lenni a vármegyei ügyeket intéző vezetőknek, az nem jegyzői állásának, hanem egyéni kvalitásának tudható be. Praktikus eszejárásával és hozzászólásaival sok minden - különösen Gyergyót érdeklő - ügy nyert helyes megoldást a törvényhatóság közgyűlésein.

Dávid Antal - a csíksomlyói gimnáziumban az 1860-as években szentferencendi hittant tanított.

Dávid István a város örökös gazdalanácsosa, gazdag városi trunkus (= törzs, itt valószínűleg család jelentésben B.K.J.) a Martonfalvi filiában. Ő csináltatta az erdőlő hidakat s vette számba a sárprizsmákat. Mikor a vártól a templom felé vezető utat nyitották (Erzsébet - út), annak irányát is ő tűzte ki fuszujkakarókkal és mérte duvaszkából eregetett cérnával. Az ezen út nyitása előtt sártengert képező réten őszi és tavaszi folytán belesüllyedt lovak és bivalyok kivontatását ő eszközölte a város összes láncainak hivatalos rekviálása mellett. Mint városi első gazdának neki voltak a legszebb és címeres ökrei.

Eránosz Jeremiás Felcsík kerületi főesperes és rákosi plébános volt. Aulikus (= a bécsi udvar konzervatív politikáját támogató -B.K.J.) hajlami miatt a legkisebb népszerűséggel sem rendelkezett. Az ötvenes években a szebeni Reichsratba cs. kir. biztosnak nevezték ki, s ott hűségesen meg is jelent, amikor a meg nem jelenés tartozott a hazafisághoz, amit ő talán inkább aulikus kilátásokból, mint hazafiatlanságból cselekedett. Mint aulikus papi notabilitás, az abszolutizmus híve volt, s mint ilyen sok császári kitüntetésben és rendjelben volt része. A társadalmi életben ritka bonvivant hajlamaival paptársai előtt kedvelté tudta magát tenni, de a civil társadalom előtt hazafias tekintélyben meglehetősen szűkölködött. Kártyás hajlamairól híres volt, s a falusi megyés búcsúk papi összejövetelei majdnem mindenütt egy-egy ferbli ütközettel végződtek. Róla szólt az az anekdota, hogy a hajnali misén p.a.a.sz-t intonált.

Görög Joachim Gyergyószentmiklóson örm. kat plébános-kanonok. Messze földön ismert ékesszólású hitszónok. Társadalmi érintkezésben előkelő modorú és megnyerően alkalmazkodni tudó ember, kit a nagyközönség tenyerén hordozott. A politikában és társadalmi közügyekben a vármegye vezető férfiai közé tartozott.

(Folytatjuk)

Balogh Rozália (Baby)

(1908-2005)

Váratlanul kaptuk a hírt, hogy 2005. márc. 1-én Budapesten, 97 éves korában elhunyt Cserhalmi Lajosné, Balogh Rozália (alias Baby), női divatszabász és szalonos. Az elmúlt évben még meglátogattam Budapesten, akkor elbeszélgettem vele és akkor nem panaszkodott. Még viccelődött is, hogy ő a testvérénél fiatalabb, tehát jól kell bírja magát. Nemzedéke az elhalt apáink nemzedékéhez tartozott.

Balogh Rozália 1908. szept. 2-án az erdélyi Kézdivásárhelyen született dr. Balogh Vendel (1856-1917) ügyvéd és Novák Teréz (1876-1938) tanítónő gyermekeként. Az édesanyja részéről volt magyarörmény. Apai nagyapja Balogh Ignác 1848-as főhadnagy volt.

Egész fiatalon tanulta ki a női divatszabászatot és utána Kolozsvár legjobb divatszalonjába került. A kolozsvári évek után egy ideig Kézdin dolgozott saját szalonjában, de miután 1933-ban férjhez ment Fodor Istvánhoz, nem sokkal később Brassóban helyezkedett el, mint szabásznő egy híres szalonban, ahol megszerezte a szakma minden gyakorlatát. Az 1940-es fordulat után Budapestre akartak költözni, de ez nem sikerült és végül is Kolozsváron maradtak 1944-ig. Az összeomlás után végleges elhatározással Budapestre telepedtek át, azzal a szándékkal, hogy itt majd saját szalont nyithat. A háború után nagyon nehezen tengették életüket, de végül is kemény munkával átvészelték a nehéz éveket. Az 56-os forradalom után még gondoltak a disszidálásra is, de végül lemondtak róla. Férje 1965-ben halt meg és 6 évi özvegyiség után férjhez ment Cserhalmi Lajoshoz, aki pár évvel később, 1980-ban hirtelen meghalt. Ekkor Baby már nyugdíjas volt, de nyugdíja mellett még a 90-es évek közepén is működtette híres szalonját. Nagyon híres volt a szakmájában.

De nem csak ettől lett Ő híres, hanem attól, hogy anyai nagynénje, Novák Mária (1881-1975) alias „Tántika” egy szakácskönyvet adott ki „Baby szakácskönyve” címen, amelyben Ő volt a címzett. (A könyv második bővített kiadása 1937-ben jelent meg Kolozsváron 416 oldalon a Minerva Rt. gondozásában). Ennek kapcsán jelent meg az EÖGYKE elmúlt évi októberi számában azzal a könyvvel kapcsolatos észrevételem, amelyet a csíkszeredai Pallas Kiadó jelentetett meg „Marcsa néni szakácskönyve” címen. Ez a könyv nem más, mint a „Baby szakácskönyve” egyfajta másolt formája és itt semmibe se vették a szerzői jog bármilyen etikai kódexét, sőt még annyira se érdemesítették az idős Baby-t, hogy felkeressék és bocsánatot kérjenek tőle.

A Pallas Kiadó a sok díjkiosztása és öntömjénezése mellett, vajon saját magának milyen díjat osztana ki ezért az olcsó tettéért. Most már sajnos nincs is többet ki reklamáljon ezekért a dicstelen esetekért. De minek is keressük az igazságot, ha manapság a Wass Albert igazságát se tudjuk megtalálni!!

„Baby néni” Erdély szülöttje volt és annak is maradt szívében-lelkében örökre. Szülővárosát se tudta feledni egy percre sem, gondolatai mindig e széleken mozogtak egész életében. Munkás életét bizonyos optimizmus hatotta át és ez abból is látszott, hogy szabad idejét igyekezett saját művelődésére fordítani az irodalmi, avagy a kulturális berkekben. Sajátos műveltsége az utazásaiból is adódott, hiszen pl. franciául anyanyelvi szinten beszélt.

A Gondviselés jóvoltából megismerhettem, beszélhettem vele hosszú életéről, amelyet többször is megköszönt az Istennek. Emléke legyen áldott, az Úr adjon örök nyugalommal neki!

Száva Tibor Bécs, 2005. márc. 3

* * *

Tánccal és Wass Albert üzenetével ünnepeltek

Szamosújvár

Az 1848-as forradalom és szabadságharc emléknapiján a szamosújváriak is bekapcsolódtak a Kolozs megyei rendezvények sorozatába. Idén, a helyi RMDSZ és a Téka Művelődési Alapítvány által szervezett ünnepi előadáson, a mintegy 150 fellépő gyerek és fiatal városunk magyarságának nagy részét bevonta a március 15-i megemlékezés hangulatába.

A református ünnepi istentiszteletet követő rendezvényt Török Bálint alpolgármester nyitotta meg, aki beszédében kiemelte a magyarság történelmének jelentős eseményeit, amelyek üzenete a mának szól. A fiatalok szerepét hangsúlyozta, megemlítve a helyi cserkészcsapat vasárnapi koszorúzási ünnepségét és a társszervező „tékások” munkáját is.

Ezt követően **Wass Albert** még ki nem adott kéziratából olvasták fel az író március 15-i üzenetét, ebben gondolatait a fiatalokhoz intézte: „Éltrevalók vagytok. Éltrevalóbbak, mint mi voltunk a ti korotokban. Okosabbak is vagytok, óvatosabbak és mértékletesebbek. Megértőbbek egymással és idegen ajkú embertársaitokkal szemben. Az élet tanított meg erre. Látóköri tők szélesebbre tágult a történelem viharverése folytán. Minden lehetőségetek megvan ahhoz, hogy egy okosabb, emberibb és talán szebb világot építsétek föl magatok köré, mint amilyen a mienk volt.”

Az előadáson először az óvodások léptek színpadra: előbb a 7-es számú óvoda, majd a 6-os számú napközi apróságai. Táncaikat hatalmas tapsal jutalmazta a közönség. A 2-es számú iskola V-VI. osztályosai és

a Petru Maior-líceum diákjai verses-énekes összeállításokkal léptek fel. A IV. osztályosok az Éljen a szabadság! című jelenetet mutatták be. Széki táncrendet láthattunk a hatodikosok, szatmári verbunkot és csárdást a Kaláka néptáncgyűttes előadásában. A bemutatott műsorszámok a felkészítő pedagógusok alapos és lelkes munkáját is tükrözték, amelyért a szervezők ezúton is köszönetüket fejezik ki. A záróakkord a Szikra Együttes és a kérii fiataloké volt. Zenés összeállításukban Kormorán-dalok hangzottak el, de a közönség lelkes tapsa más kedvelt dalokat is elővarázsolt tarsolyukból.

A résztvevők számára a tartalmas és változatos műsor után még igazabbakká váltak Wass Albert következő sorai: „Nekünk, magyaroknak, az Úristen különösen gazdag és színes örökséget adott. Az egész világon egyedül ez a mienk.”

Fodor Emőke
(Szabadság 2005. március 18.)

* * *

Akiknek Szamosújvár tiszteleg

A szamosújvári 51. számú „Czetz János” cserkészcsapat szerkesztésében és gondozásában, március 15. tiszteletére érdekes és ugyanakkor hasznos útmutató jelent meg. Túl 1848 szellemiségén és jelentőségén, a szerzők, akik ezúttal is kitettek magukért, röviden bemutatják a szabadságharcosok helyi síremlékeit, helytörténeti értékeit. Az olvasók megismerkedhetnek, többek között Adler Szeverin német származású honvédszázados, Ornstein József honvédőrnagy, Hermann János huszárőrmester, Giovanni Battista lándzsás lovaskapitány és Rózsa Sándor sírjaival. A kiadvány ugyanakkor bemutatja a szabadságharc legelső szamosújvári mártírját, Novák Tivadart, és olvashatjuk Raff László cserkészvezető gondolatait, Mit üzen 1848 idusának szellemisége címmel.

Erkedi Csaba (Szabadság 2005. március 16.)

* * *

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tagjainak
DÍJMENTES szaktanácsadás

- építészeti,
- statikai
- és ingatlanügyekben.

30 éves tapasztalattal rendelkező okleveles építőmérnök, a Magyar Mérnöki és Építész Kamara tagja. Elérhetőség: tel/fax:209 2478

* * *

Czetz Jánosra emlékeztek Pécsen

A Pécsi Magyar-Spanyol Társaságtól március 8-ai klubestjükre szóló meghívót kaptunk a Civil Közösségek Háza Előadó termébe (Pécs, Szt. István tér 17.). Mint később megtudtuk, a Társaság elnöke Nagy Sándorné, Szilágyi Margit férjével együtt több évet töltött Argentínában, ott találkozott a Szabadságharc bukása után Argentínába emigrált Czetz János nevével. Róla, a szabadságharc legfiatalabb tábornokáról, az argentin tisztképző katonai akadémia létrehozójáról és első igazgatójáról emlékeztek meg a klubest keretében. A rendezvényt Prof. Dr. Fischer Ferenc, a Pécsi Tudományegyetem Újkori Történeti Tanszékének, és Spanyol Tanszékének vezetője nyitotta meg. Meleg hangú megnyitójában személyes élményeiről is beszámolt, melyből képet alkothattunk arról, milyen tiszteletben tartja az argentin nép és a hadsereg Czetz Jánost, a magyar szabadságharc - hazánkban már csaknem elfelejtett - tábornokát. Ezt követően a Társaság elnöke tartotta meg előadását, melyben részletekig menően ismertette Czetz János kalandos életútját az erdélyi Gidófalvától - kisgyermek korától - egészen nagy ívű pályájának végéig, 1904. szept. 6-án Argentínában bekövetkezett haláláig. Az előadás alatt körbejárt a hallgatóság között Czetz Jánosnak a buenos - airesi katonai akadémia dísztermében látható olaj portréjáról készült nagyméretű fényképe, melyet az ottani Magyar Nagykövetség ebből az alkalomból küldött el a Társaságnak. A rendezvényt még színebbé tette a „Magyarország az én Hazám” népdalok közzétételének, akik népviseletbe öltözve szabadságharcos katonadalokat adtak elő, Faltysné Újvári Anna néprajzkutató, a Magyar Kultúra Lovagja, a Társaság titkára vezetésével. Végezetül hozzászólások és beszélgetés következett, majd üdítővel, sü-

teménnyel és Mate nevű teával is kínálták a jelenlévőket. Ez utóbbi eredetileg indián szó, tököst jelent. A délamerikai indiánok és példájuk nyomán a gyarmatosítók ivóökből fogyasztották ezt a „teát”. Mindannyian megkóstoltuk az emberi élet fenntartásához szükséges összes vitamint tartalmazó italt. E közben a helyszínen meg lehetett vásárolni Czetz János: Emlékezéseim, illetve Utazás Spanyolországban, és Nagy Sándorné, Szilágyi Margit: Diplomáciai küldetésünk Argentínában és Bolíviában c. könyveket. A rendezvényt követően a Társaság meghívta vacsorára, majd saját költségén elszállásolta az örmény kisebbségi önkormányzatoktól érkezett vendégeket. A rendezvényről beszámolt a Dunántúli Napló és a helyszínről riportot közvetített a Pécsi TV.

Harmath Kálmán

* * *

Fiatalok

Kirkósa Orsolya

A fiatal drámai szopránra 2003 őszén, a Hunyadi Lászlóban figyelhattunk fel, amelyben Szilágyi Erzsébet szerepében nagy szakmai és közönségsikert aratott. Tavaly az Attila Odabellájaként előbb a Margitszigeten, majd Debrecenben nyújtott emlékezetes alakítást, decemberi bemutatkozása az Operaházban Lady Macbethként a reveláció erejével hatott.

- Erdélyi származású vagy, de úgy hallottam, családi gyökereid Örményországig nyúlnak vissza.

- Az őseim 300 évvel ezelőtt jöttek el Örményországból, Apafy Mihály erdélyi fejedelem hívta be őket Erdélybe. A mai Szamosújvár helyén telepedtek le. Ezt a várost az örmények építették. A családom egyik fele onnan származik, úgyhogy félig örmény is vagyok. Családfánk az 1700-as évek elejéig vezethető vissza, de őseim már 1239-ben elindultak Ani városából a tatár hadsereg elől. A nevünk régen úgy hangzott, hogy Kirkor Sah - külön írva.

- Beszélsz örményül?

- A nagymamám még tudott örményül imádkozni, de beszélni már ő sem. Egyszer elkezdtem járnai örményórákra, de nem voltam elég kitartó.

- Közrejátszott-e indíttatásodban, hogy nagynénéd a híres kolozsvári szoprán, Kirkósa Júlia ?

- Igen, de más előzménye is van pályaválasztásomnak. A nagymamám is énekesnőnek készült, annak idején a budapesti Zeneakadémia hallgatója volt opera tanszakon, de a háború kitörése miatt haza kellett mennie Kolozsvárra. Amikor még élt, bennem látta az ő be nem teljesedett sorsát. Halála előtt úgy búcsúzott el, hogy „Unokám, te énekelj szépen, én mindig veled leszek”. Az énekes pályán való elindulásomban a nagynéném is közrejátszott, akinek minden opera-előadását láttam. Ő Budapesten is többször vendégszerepelt az Operaházban.

- Már kiskorodban kiderült, hogy tehetséged van az énekléshez?

- Iskolai ünnepeken énekeltem, de igazán 15 évesen döntöttem el, hogy operaénekesnő leszek. Kezdetben hárfázni szerettem volna, de végül az éneklés lett életem értelme. Már gyermekkoromban „megfertőződtem” az operával. Annak idején Kolozsváron a magyarság színházban, templomban és operában találkozott. Minden előadásra elmentünk, volt olyan, hogy az estét a Román Operában kezdtük, majd a szünetben átrohantunk a Magyar Operába.

- Zenei tanulmányaidat hol végezted?

- Először magánúton tanultam, majd a Zenelíceumban érettségiztem - az utolsó két évet, a XI-XII. osztályt jártam ott. Ezután jelentkeztem a Gh. Dima Zeneakadémiára, ahová csak harmadjára vettek fel. 1998-ban a denevér Rosalindájával államvizsgáztam, majd az egyéves mesteri tanfolyamra jártam, Julian Jurja osztályába. De azt már nem fejeztem be, mert közben megváltozott a vezetőség a Zeneakadémián. Nagynéném mindvégig figyelt a hangomra, de szeretettel emlékszem Papp Vilma és Dan Serbac tanáraimra is.

- Az Akadémia elvégzése után nem vezetett egyenes út az Állami Magyar Operába?

- Jelentkeztem az igazgatónál mint frissen végzett drámai szoprán. Tudtam, hogy többen nyugdíjba vonultak, ezért úgy gondoltam, van esélyem. Az igazgató azonban azt mondta, hogy neki inkább megéri a nyugdíjasokat visszahívni vendégszerepelni, mint a fiatalokat elindítani. Így aztán nem kerültem be, és énektanárként helyezkedtem el a kolozsvári balettiskolában.

- Hogyan kerültél Magyarországra?

- 2000 tavaszán Kolozsváron vendégszerepelt Varga Ildikó énekesnő, aki Budapesten Maria Teresa Uribe művésznő növendéke volt. Elvitt a tanárnőhöz meghallgatásra. Uribe ajánlotta, hogy feltétlenül jelentkezsek a nyári Majki Mesterkurzusra. Részt is vettem a kurzuson, ami életem meghatározó eseményévé vált.

- *Milyen értelemben?*

- Otthon semmilyen klikkbe, társaságba nem tartoztam, és nem ismertek el semmilyen szinten. Majkon már az első napon, amikor az első koncerten énekeltem, felfigyeltek rám. Onnantól kezdve már mindenki ismert, én viszont egyedül voltam, nem ismertem senkit. A további koncerteken is sikerem volt, de a sikert nem volt kivel megosztanom, és rengeteget szenvedtem ettől. Az első külföldi meghívásomat is Majknak köszönhetem. A kurzus után Uribe felajánlotta, hogy tanuljak nála. Mivel Kolozsváron semmilyen lehetőségem nem volt az éneklésre, 2000 októberében átköltöztem Magyarországra.

- *Budapesten az Operaház kórusának tagja lettél.*

- Nem rögtön, mert amikor idejöttem, nem volt hely a kórusban. Nehéz volt a kezdet, lakást, munkát kellett találnom. Szerencsére édesanyám átköltözött velem, hogy segítsen, és ne legyek egyedül. Egy ideig magántanítással kerestem a kenyeremet. 2002 februárjában vettek fel az Operaház énekkarába.

- *Jelenleg is félállásban kórustag vagy. Ez mennyi elfoglaltságot jelent?*

- Ritkán énekelek már a kórusban. Az első darab, amiben szerepeltem az énekkarral, a Macbeth volt. Milyen érdekes, hogy ebben az operában kezdtem kórustagként, és két év alatt Ladyvé léptem elő!

- *Ennek előzménye, gondolom, sikeres debütálásod Szilágyi Erzsébetként.*

- 2003-ban felvettek az Operastúdióba, majd előénekeltem Szilágyi Erzsébet szerepére. Petrovics Emil tanár úr bízott bennem, és megkaptam Erzsébetet másodszeropozícióban. A bemutató óta már négyszer énekeltem, kétszer beugrással. Tavaly januárban kértek fel, meghallgatás után, Lady Macbethre, s nagy öröömre december elején mutatkozhattam be a szerepben.

- *Átütő sikert arattál, a sajtóban is elismerő kritikák jelentek meg rólad.*

- Úgy érzem, az első előadás nem volt még az igazi. Izgultam, mert nem kaptam színpadi főpróbát. Csak házi színpadi, egy jelmezes meg egy zenekari próba volt, de az kevés. A második előadás már könnyebben ment. A negyedik, az utolsó előadásomat éreztem a legjobbnak, addigra érett be a szerep. Fantasztikus volt, hogy az utolsó előadásom után állva tapsolt és tombolt a közönség, amikor kijöttem a függöny elé. Büszke vagyok, hogy a zenekari tagok is gratuláltak a Ladyhez, mert nekik nem szokásuk akárkit dicsérni. Jólesett, hogy a kórustagok is drukkoltak nekem.

- *Sajnos, mire beérett a szerep, a darabot levették a műsorról.*

- Én is sajnálom, mert szerettem volna többször alakítani Macbethet. Rendkívül izgalmas, színészilag is jó szerep; hangilag pedig nagy kihívás. Bízom benne, hogy még lesz alkalmam elénekelni.

- *Az Attila Odabellájára mikor kértek fel?*

- Ionel Pantea tanár úr javaslatára lementem Debrecenbe előéneklésre, de nem tudtam, milyen szerepre keresnek drámai szopránt. Turandot és a Lady egyik áriáját énekeltem. Három hét múlva érkezett a felkérés Odabellára, a szeptemberi bemutatóra. Nagy örömmel vállaltam, bár nehéz a szólám, tele van koloratúrákkal. Június elején volt az első rendpróba, előtte pár nappal kaptam meg a kottát. Egy hónap alatt tanultam meg a szerepet.

- *De a bemutatkozásra már nyáron sor került.*

- Júliusban mutatták be az Attilát a Margitszigeti Színpadon, Alföldi Róbert rendezésében, ez a rendezés került át Debrecenbe is. Én a szigeti előadásokra nem voltam kitűzve. De amikor elkezdődtek a próbák, telefonáltak, hogy be kéne ugrani. Ám akkor én is beteg voltam, mondtam, előbb megkérdem a gégeszemet. Végül is a harmadik előadást én énekeltem. Izgultam nagyon, mert mikroporttal kellett énekelni, amit soha nem próbáltam még, ráadásul a ruháim sem voltak kész, két nap alatt varrták meg. Szerencsére jól sikerült az előadás. Azóta már a debreceni bemutató is lezajlott, dicsérő kritikákat kaptam. Nagyon szeretem a darabot, és tetszik Alföldi rendezése is.

- *Nem félted a hangodat, hogy ilyen hanggyilkos szerepekkel kezdted a pályát?*

- Ha az ember ésszel csinálja, akkor nem lehet baj. Sorozatban énekelni egyiket sem szabad, és párhuzamosan sem. Az én hangomra igazán kis szerep nincs, talán csak az egyik dáma A varázsfuvolában, de nem vagyok igazán Mozarthang.

- *Két éve immár Misura Zsuzsa az énektanárod.*

- Budapestre költözésem után két évig Uribéhez jártam énekórákra. Egy idő után azonban úgy éreztem, tanárt kell váltanom. Misura Zsuzsához jelentkeztem, akivel már Majkon találkoztam, s ő vállalta további

képzetemet. Jó a kapcsolatunk, s nagy segítség, hogy a tanárnő is énekelte azokat a szerepeket, amiket most én. Így sok jó tanáccsal lát el a művészi kifejezés és a szerepformálás terén. Egyébként az Operastúdióban is kaptam segítséget tanáraimtól az új szerepekre való felkészülésben.

- Említetted, hogy a majki kurzusnak köszönheted első külföldi fellépésedet is. Hol és mely operában szerepeltél?

- 2001-ben a Krakkói Operaházzal Németországban, Toscaként turnéztam. Amikor Majkon az utolsó koncerten zenekarral Tosca imáját énekeltem, hallotta egy német karmester is. Megkérdezte, hogy tudom-e az egész szerepet, és elvállalnék-e egy turnét. Mondtam, természetesen. Ám a szerepet nem tudtam, de Uribe tanárnő segítségével megtanultam. Azért is örültem ennek a felkérésnek, mert Tosca a szerepálmom volt, s Németországban kilenc előadáson énekelhettem, sikerrel. Bedobtak a mély vízbe, de sikerült kiúsznom belőle. Szeretném majd itthon is elénekelni Toscát.

- Mely szerepekre vágsz a legjobban?

- Vénuszra, Santuzzára, Ariadnére és Turandotra.

- Kolozsvárra nem hívtak vendégszerepelni, mióta szólista vagy?

- Az ottani sajtóban megjelent, hogy az Állami Operában Toscát fogok énekelni ebben az évadban, de eddig még nem érkezett felkérés.

- Milyen feladataid vannak mostanában?

- Január 25-én Verdi Requiemjének szoprán szólóját énekeltem a Zeneakadémián - ez segélykoncert volt a szökőár áldozatainak megsegítésére. Májusban vár rám Szilágyi Erzsébet szerepe négy Hunyadi-előadásban. Boldog lennék, ha megkapnám a Turandotot.

Jánosi Ildikó

* * *

„A telekommunikációs eszközök szorosabbra vonják a magány falait, közelséget szimulálnak,
de mérhetetlen távolságokba taszítanak”

* * *

Fiatal vendégkarmester és rutinos zongoraművész

Szergej Rachmaninov (1873-1943) II. Zongoraversenye (c-moll, op.18) és Johannes Brahms (1833-1897) II. Szimfóniája (D-dur, op.73) szerepelt a Nagyvárad Állami Filharmónia csütörtök esti szimfonikus koncertjének műsorán. A meghívott karmester az elmúlt héthez hasonlóan ismét egy fiatalember volt, **Flórián Gergely** (Budapestről), míg a szólista a sokak által ismert és kedvelt ifj. **Csiky Boldizsár**.

Rachmaninov zongoraversenyei közül a c-moll az egyik legismertebb és legtöbbet játszott. A szerző életében is fordulatot jelentett, hiszen 1901-ben e versenymű által talál újra önmagára és közönségére, miután az I. Szimfóniája 1897-ben kínos bukást szenved.

A darab kihívás minden szólista számára, már csak azért is, mert Rachmaninov kiváló zongorista volt, így magas fokú technikai igényessége összetéveszthetetlen utóromantikus mélabúval vegyül ebben a versenyműben is. Mai fordulattal élve a darab minden témája „sláger-gyanús”. Ezt érezhette a közönség is Csiky Boldizsár zongorajátékában, aki a Kolozsvári Zeneakadémia tanára. Pontos, tapasztalt kezével minden hangot a helyén tartott és igyekezett lélekjelenléttel áthidalni azokat a momentumokat is, amikor némi tempóegyenetlenség állt be a zenekarral és a karmesterrel való együttműködésben (például a harmadik tétel fugatójában). Rutinossága figyelemre méltó volt. A közönség szívébe is belopta magát, hiszen ritka, hogy valakit két ráadásra is visszatapsolnak. A zongoraművész stílusosan, Rachmaninov életének amerikai éveivel kapcsolódva, a meglepően hasonló hangulatú Gershwint idézte ráadásban.

Brahms II. Szimfóniája egy derűsebb, kedélyesebb arcát mutatja a szerzőnek, mint más súlyosabb tónusú szimfóniái. Az 1877-ben keletkezett mű már hangnemében is ezt a nyitottságot sugározza. A Wörthi-tóparti természetelmények fényessége szól belőle, a Brahmsra egyébként oly jellemző komoran elmélkedő szimfonikus gondolkodás itt távol marad, helyét átveszi valamiféle elragadó báj. A mű 1877. december 30-i bécsi bemutatója magyar vonatkozásban is fontos, mivel Richter János vezényletével zajlott.

A fiatal Flórián Gergely, aki egyébként Magyarországról látogatott hozzánk, Kolozsvárott végezte karmesteri tanulmányait Petre Sbarccanál. Nem vitás, hogy szerencsés karmesteralkat, erre ráérezett a várad közönség is, amelynek elnyerte szimpátiáját, hiszen az utóbbi időben ritkán tapsoltak vissza nálunk kétszer dirigens. A darabokat kiválóan ismeri, ez kétségtelenül kiderül abból, ahogyan együtt lélegzik a ze-

nével, amiben olykor annyira elmerül, hogy egy-egy pillanatra elveszíti a zenekarral a szemkontaktust. Mindez persze a rutin hiánya lehet, mert a darabok kidolgozottsága amúgy a próbák alaposságát mutatta.

Tóth Gábor
(Reggeli újság Nagyvárad 2005.febr.19.)

* * *

Hazám és a nagyvilág **Losonci Lilla kiállítása a Várban**

Március 15. tiszteletére Hazám és a nagyvilág címmel **Losonci Lilla** festőművész kiállítása nyitotta meg kapuit a Hadtörténeti Múzeum márványtermében. A tárlat különlegessége, hogy egyfajta összegzésként a kezdetektől egészen napjainkig mutatja be Losonci Lilla munkásságát.

Mint a tárlat megnyitóján dr. Holló József vezérőrnagy a Hadtörténeti Múzeum főigazgatója kiemelte, nagy öröm az intézmény életében, hogy ezúttal a kortárs magyar művészet egyik legkiemelkedőbb képviselőjét köszönheti falai között. Losonci Lilla munkásságát világszerte elismerik, képei a jelentős hazai és külföldi intézmények mellett többek között Bill Clinton és George Bush gyűjteményében is megtalálhatók.

Mint autodidakta művész, különösen igaz rá az emóciók vezérelte festészet. Vonalakban gondolkodik, színekben eszmél, fényekben mintáz, ahogy megragadja a megfoghatatlant.

A magyar táj, a vidék, a magyar emberek és történelem interpretálója, még ha a világban is gondolkodik. Utazásai során szerzett élményeit megosztja velünk, összesűríti akár egyetlen tárgyba, egy zászlóba, várba a külhonban szerzett érzéseit.

Valóságelvű festészet az övé, képei hozzánk, egyszerű műélvezőkhöz szólnak és érintenek meg. Intellektuálisan természetű festő, képein a szépség dominál, az áhítat, ahogyan környezete felé fordul. Megannyi üzenet, élmények, érzések villódnak egyedi látásmódot közvetítő alkotásain, melyek egyediségükben is örökérvényűek, hisz intenek: őrizzük meg Magyarország szépségeit, szeressük hazánkat, mert a miénk!

Elnézve Losonci Lilla képeit a megvívott magyarság, a feltétlen hazaszeretet élménye köszön vissza. Újjászületés és megújulás jellemzi, miközben töretlen hittel mintáz tájat, embert, mindent, amit arra érdemesnek tart. Közelebb hozza a világot, összesűrítve azt akár egyetlen zászlóban, megmutatva a lényegét, amit nem egyszer oly sok máz takar. Vásznonra álmodja a magyar történelem egyedi lelkületét, montázsai-ban egész városokat, tájakat nyújt át. S teszi ezt úgy, hogy nem csupán esztétikai élményt szerez, hanem tanít is.

Köszöntője végén dr. Holló József emlékeztetett: a várhatóan május közepéig látható tárlattal olyan intellektuális élményt sikerült a Hadtörténeti Múzeumba hozni, melyben a határtalan hazaszeretet páratlan művészi interpretációját csodálhatjuk meg.

(A kiállítás május 15-ig látogatható a múzeum nyitva tartási idejében.)

(Várnegyed 2005. március 25. KA.)

(Losonci Lilla festőművész anyai ágon az Urmánczy család leszármazottja, erdélyi magyarörmény. Szerk.

* * *

Megoldódott az Orlay utcai templomunk fűtése

Az őszi fűtési idény kezdetekor Leszkovszky Pál atya jelezte, hogy gond van a templom fűtésével. Zárug Béla víz-gáz-központifűtés szerelő vállalkozóhoz fordult. Ő Zárai Lukács István gázkészülék szerelővel átvizsgálta a kérdéses készüléket és egyöntetűen megállapították, hogy az öreg és javíthatatlan.

Ekkor Zárug Béla a Zuglói Örmény Kisebbségi Önkormányzat elé vitte a problémát, ahol egyöntetű szavazattal egy új készülék vásárlásáról hoztak határozatot. Több árajánlat bekérése után egy C24-es 120000-Ft értékű kazánt vásárolt meg a Zuglói Örmény Kisebbségi Önkormányzat, majd azt térítésmentesen szerelte be Zárug Béla vállalkozása.

A beüzemelés díjmentesen Zárai Lukács István végezte el. Így már 2004. december 16-ára működött a kazán. Azóta kellemes meleg van a szentmisék alatt és a készülék tökéletesen működik.

Heim Pál

Köszönetet mondunk a közösség nevében a Zuglói Örmény Kisebbségi Önkormányzatnak, valamint Zárug Bélának és Zárai Lukács Istvánnak, hogy adományaikkal megoldották az örmény katolikus templomunk fűtését.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

* * *

Wass Albert

A megbízható embert még ellensége is tiszteli, (...) mert a megbízható ember a társadalom sziklaköve, amire országot lehet építeni. A többi szemét, amit elfű a szél. (...) Ezért viharzik úgy a történelem szele, mert sok szemetet kell még elfűjnia, míg sziklát talál.

Magyar örökségünk

* * *

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadó (kétszer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyijövedelem-adóink 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Kilencedik éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik, hogy működésünk anyagi nehézségeit részben megoldjuk. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdettől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen számolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon meggyőződhetek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitásörzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre - ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak - az utókornak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevalláskor az APEH által mellékelte, (vagy Ön által kért) rendelkező nyilatkozatot kitöltenie:

A kedvezményezett **adószáma:**

18085590-1-41

A kedvezményezett **neve:**

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyúttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a Magyar Katolikus Egyházat, amelynek részegyháza a magyararhoni, történelmi örménység Örmény Szerartású Római Katolikus Egyháza.

Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma!

Ezért javasoljuk, hogy másik rendelkezési lapján tüntesse fel kedvezményezettként a **Magyar Katolikus Egyházat**, amelynek technikai száma **0011**

A rendelkező nyilatkozatot tegye külön-külön egy-egy szokásos, szabványméretű borítékba és zárja le. Írja a borítékra a saját nevét, lakcímét és adóazonosító jelét, majd a lezárt borítékokat mellékelje az adóbevallásához.

Köszönjük, hogy gondol ránk.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

* * *

Erdélyjárás felsőfokon - Barangolás őseink földjén (*Gyergyó, Csík, Háromszék, Kászon, Felszeg, Nádas-mente*)

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programja 2005.

ÚTVONAL: Budapest - Ártánd - Kalotánadas - Sztána - Kőrösfő - Kalotaszent-király - Kolozsvár - Marosvásárhely - Kelementelke - Szováta - Bucsin-tető - Gyergyóújfalu - Marosfő - Szellő-tető - Gyimesbükk - Hidegség - Gyimesfelsőlok - Gyergyószentmiklós - Pongrác-tető - Gyilkos-tó - Csíkszereda - Nyerges-tető - Kászonok - Kézdiszentlélek - Perkő - Bálványosvár - Szent Anna-tó - Tusnád - Libán - Homoródkarácsonyfalva - Szászfehéregyháza - Kalotaszentkirály - Dámos - Aranyos-völgye - Bélavár - Sebesvár - Nagyvárad - Ártánd - Budapest

Időtartam: 8 nap (2005. augusztus 24-31.)

Autóbuszos útvonalhossz: kb.: 2300 km

Utasbiztosítás: Credit Suisse Rt.

Ellátás: félpanziós (reggeli és estebéd)

Szükséges felszerelés: nyári túraruházat, sportcipő, fürdőruha, fürdősapka

Vezetés: a csoportot képzett honismereti vezetők kísérik a társasutazás kezdetétől annak végéig.

Főbb események:

- Magyar-örmény találkozó eseménysorozata Gyergyószentmiklóson
- Zarándokút a Szent Anna kápolnához Gyergyószentmiklóson
- Szent István napi búcsú színhelyén leszünk a háromszéki Perkő-tetőn
- Szent Kristófnak, a vándorok védőszentjének kápolnája a Gyilkos-tónál
- Székely erődtemplom Kézdiszentléleken
- Kazettás kalotaszegi templom Dámoson
- A legszebb szász erődtemplom Szászfehéregyházán
- Makovecz Imre szakrális remekműve, a Millenniumi templom Csíkszeredán
- Böjte Csaba újjászülető szeretetotthona Szovátán
- Koszorúzás az 1849-es honvéd emlékműnél a Nyerges-tetőn
- Szoborpark Székelyudvarhelyen
- Kós Károly Varjúvára Sztánán
- A csángók iskolája a Sziklára Épített Ház
- Túrázunk:
 - > a Gyimesi-hegységben a Naskalatra
 - > Kőrösfő felett a Rieszeg-tetőn
 - > a Gyalui-havasokban a Bélavárhoz
- Séta a Békás-szorosban és a Gyilkos-tó körül
- Fürdés a Szent Anna tóban
- Gyógyfürdőzés a sósvízű Medve-tóban Szovátán és termálvízben Félixen
- Ezeréves határ a Gyimesi-szorosban
- Városnézés Kolozsváron és Nagyváradon
- Kászonimpér és Kászonaltíz nevezetességei
- Rovásírás Homoródkarácsonyfalván
- Nyíró Józsefre emlékezünk szülőfalvában Székelyzsomboron
- Kirakóvásár Korondon és Kőrösfőn
- Fergeteges gyimesi néptáncbemutató Szalamáspatakon, Tímár Viktor mozsikál és Jánoska gardonyozik
- Szíveslátás hólabdával, alivánkával és szilvóriummal Kalotaszentkirályon és Hidegségen
- Küküllő menti borok kóstolója Kelementelkén
- Búcsúvacsora az Agapé étteremben Kolozsváron
- Tábortűz Gyergyóújfaluban
- Orgonahangverseny a Szent Mihály templomban Kolozsváron
- „Három csillag jár az égen” pódiumelőadás a bujdosó írók műveiből Nagyváradon

- Gyergyói székely és kalotaszegi családoknál személyes tapasztalatokon keresztül megismerjük az erdélyi emberek szeretetét és őszinte barátságát

Részletes program:

1. nap **Indulás:** reggel 6 órakor a Batthyány tér felső rakpartról.
Határátkelő: Ártánd.
Látnivalók: Nagyvárad, Félix (fürdés termálvízben-fakultatív program), Nádasdaróc (1 órás könnyű túra Kós Károly Varjúvárához Sztánára), szíveslátás Kalotaszentkirályon.
Szállás és ellátás: az 1., 6. és 7. napon Kalotaszentkirályon, faluturista gazdaságokban (2 ágyas fürdőszobás lakások)
2. nap **Látnivalók:** Marosvásárhely (városnézés), Kelementalke (Kisküküllő menti borok kóstolója - fakultatív program), Szováta (Csaba testvér újjáépített Szent József szeretetotthona, fürdés a Medvetóban), szíveslátás Gyergyóújfaluban
Szállás és ellátás: az 2., 3., 4. és 5. napon Gyergyóújfaluban, székely családoknál (2 ágyas fürdőszobás lakások)
3. nap **Látnivalók:** Szellő-tető (Gyimesek panorámája), Gyimesbükk (Ezeréves határ a Gyimesi szorosban, Rákóczi vár), Hidegség (szíveslátás és néptáncbemutató Szalamáspatakon a Györgyicze portán, 1 órás túra a Naskalatra), Gyimesfelsőlok (Iskolalátogatás a Sziklára Épített Házban)
4. nap **Látnivalók:** Békás-szoros, Gyilkos-tó (Szent Kristóf kápolna, séta a tó körül), Gyergyószentmiklós (3 órás zárandokút a Szent Anna kápolnához), magyar-örmény találkozó
5. nap **Látnivalók:** Csíkszereda, Nyerges-tető (1849-es honvéd emlékmű - koszorúzás), Kászonaltíz és Kászonimpér nevezetes helyei, Perkő (kápolna, búcsújáróhely), Kézdiszentlélek (erődtemplom), Szent Anna tó (fürdés), este tábortűz
6. nap **Látnivalók:** Homoródkarácsonyfalva (rovásírás az unitárius templomban), Oklánd, Székelyzsombor (Nyíró József szülőfalva), Szászfehéregyháza (szász erődtemplom)
7. nap **Látnivalók:** Dámos (kalotaszegi kazettás templom), Aranyos völgye, Bélavár (2 órás könnyű túra és piknik), Kolozsvár (Szervátius múzeum, orgonahangverseny a Szent Mihály templomban - fakultatív program). Búcsúvacsora Kolozsváron az Agapé étteremben
8. nap **Látnivalók:** Sebesvár, Nagyvárad (séta a városban, várlátogatás, a Kiss Stúdió 1 órás előadása a bujdosó írókról)

Határátkelő: Ártánd

Érkezés: Budapestre 21 óra körül

Részvételi díj: 53 500 Ft/fő (Ifjúsági kedvezmény 18 év alatt 8 000 Ft)

Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a félpanziót, a szállást és a belépőjegyek árát, kivéve a fakultatív programokat és a **buszköltséget** (amibe beletartozik a terepjáró busz teljesítménye is) = **20000 Ft, ami a foglalót** is képezi. A buszköltséget, mint foglalót a klubban, vagy előre egyeztetett időpontban az egyesület székhelyén lehet befizetni.

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Reményik Sándor, Áprily Lajos, Kányádi Sándor, Lakatos Demeter, Babits Mihály és Dsida Jenő verseivel, valamint a népköltészet remekeivel idézzük fel.

* * *

Szomorújelentés

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy 2005. március 1-én 97 éves korában elhunyt

Cserhalmi Lajosné sz. Balogh Rozália,

a mi felejtethetlen Babykánk.

Temetéséről később történik intézkedés.

* * *

A Szociális Missziótársulat Nővérei, a Farkas Edith Szeretetotthon dolgozói és lakói a feltámadás reményében tudatják, hogy

Kmety Károlyné Muradin Erzsébet

2005. március 4-én, hosszú betegség után, életének 85. évében hazatért a Teremtőjéhez.

Hamvait 2005. március 31-én 11 órakor szentmise után helyezték örök nyugalomba a Szent Gellért templom urna-temetőjében. (1115 Budapest Bartók Béla út 149.)
Farkas Edith Szeretetotthon 1013 Budapest Krisztina krt. 61/a.

* * *

Fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

Korbuly Domonkosné sz.: Lukász Emma

életének 77. évében 2005. március 22-én elhunyt.

Drága halottunk - hamvasztás utáni - földi maradványait

2005. április 11-én (hétfőn) 11 óra 15 perckor

a Farkasréti temető központi ravatalozójából az

örmény katolikus egyház szertartása szerint

kísérjük utolsó útjára.

Az engesztelő szentmiseáldozatot ugyanezen a napon délután 15 órakor tartjuk az Örmény Katolikus Egyházközség kápolnájában. (Bp. XI. Orlay u. 6.)

Gyászolják: Fia és családja, testvérei, rokonai és barátai.

Cím: 1117 Budapest Móricz Zsigmond krt. 14. II/7.

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

* * *

Műsorajánló

Fővárosi Örmény Klub 2005. április 21-én du. 17 órakor kezdődő estjén előadó vendégünk: Zsigmond Benedek armenológus.

Program: Megemlékezés az örmény genocídiumról

Örmény liturgia és egyházzene

Az estet a Fővárosi Örmény Önkormányzat rendezi.

Filmklub: Minden héten kedden, du. 17 órától Bp. V. Akadémia u. 1. IV.em. 430. ajtószám alatti klubhelyiségben (Fővárosi Örmény Önkormányzat).

Műsoron: Koltai Gábor Trianon c. 14x52 perces filmsorozata: 10. rész április 19., 11. rész április 26., 12. rész május 3., 13. rész május 10, 14. rész május 17-én.

Háziasszony: Keve Mária

Rendezvénysorozat a genocídium 90. évfordulójára

2005. április 23-án, szombaton

de. 10 óra koszorúzás

de. 11 óra Emlékműsor

du. 16 óra 30 perc: emlékkiállítás

du. 17 óra örmény-katolikus ünnepi szentmise

* * *

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara

tisztelettel vár minden érdeklődőt az „Örmény diaszpórák a Kárpát-medencében” című tudományos konferenciára.

A konferencia időpontja és helyszíne:

2005. április 22. 9 óra, PPKE-BTK Piliscsaba, Egyetem u. 1. Stephaneum.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a pénzadományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest. Donáti utca 7/a.
Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. Telefon: 201-1011, fax/tel.: 201-2401
Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(Budapest, 1054 Akadémia u. 1. IV. emelet 426, telefon: 332-1791)

e-mail: fovarosiormeny@startadsl.hu; fovarosiormenyonkorm@startadsl.hu

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia, Dobó Attila

Szerkeszti: Artishus Bt. Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70.

Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.